ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

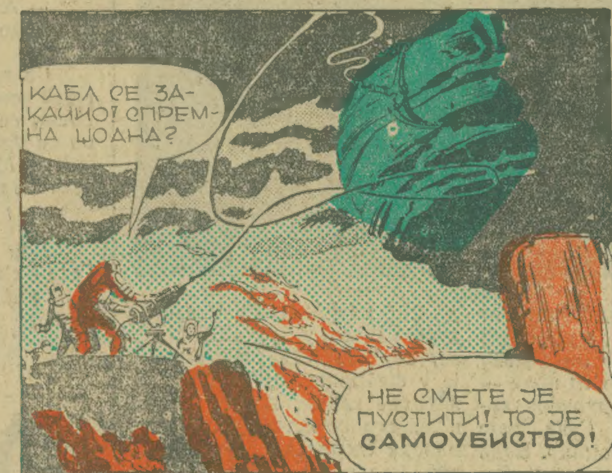
ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

Година XXVI
Број 716
18. септембар 1965.

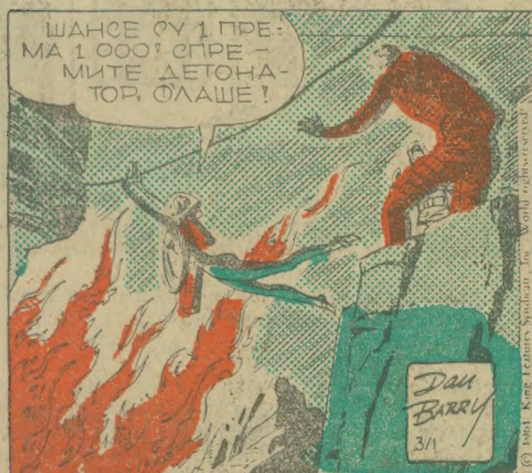

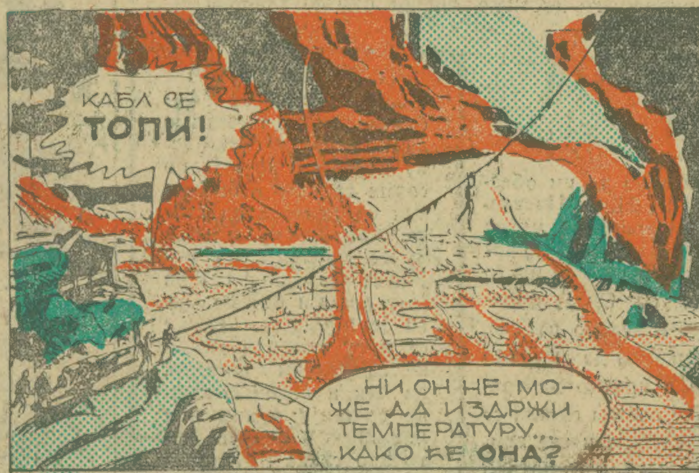
Dan Barry

ФЛАШ ГОРДОН

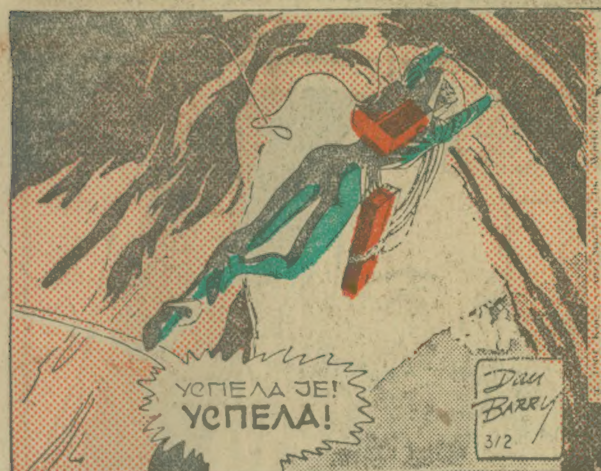

У ОВОМ БРОЈУ:

КРОЗ ВЕКОВЕ

НАЈНЕСРЕЋНИЈИ

Хелоти су, вероватно, били прастановници земље коју су Спартанци подјармили. У Спарти су постали државни робови и коцком су додељивани појединим слободним грађанима да им раде као земљорадници, чувари стоке и о-

бављају све домаће послове. Били су везани за земљу. „Хелоти су, каже стари писац Мирон, били изложени највећим понижењима, морали су да раде најгоре послове, натеривали су их да носе капе од псеће коже и да се одевају у животињске коже. Сваке године Хелоти су добијали известан број батина, иако ништа нису били криви, а Спартанци су их тукли зато да би их подсетили да су робови. У одређено доба године када су бирани управници града, млади Спартанци могли су у вечерње часове из заседе да убијају све хелоте на које би наишли. Разумљиво је што су хелоти дрхтали када би се срели са слободним грађанима".

Пре сто година

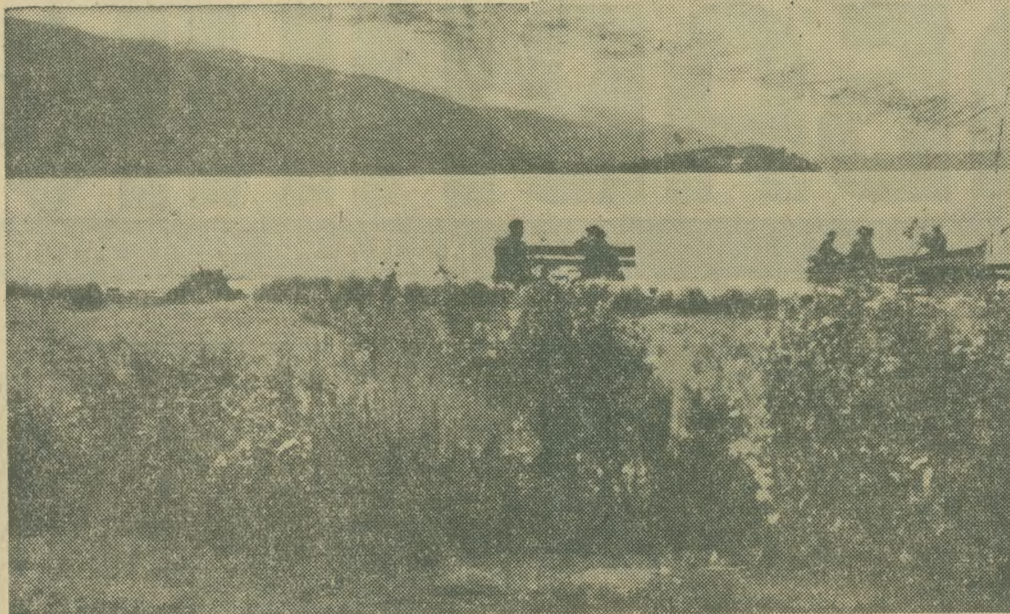
ПАРИЗ. Осмог маја у Академији је био прочитан извештај господина Пола Ервеа о фосилним остацима једног гмизавца који је био нађен у Јужној Африци и који је добио назив „мезозаурус".

ЛОНДОН. И поред многих неуспелих покушаја Енглези не одустају од идеје да стигну на Северни пол и тамо пободу енглеску заставу. Поларни истраживачи припремају нову експедицију и позивају на сарадњу и руске поларнике.

ПАРИЗ. У недавно објављеном трећем тому Лавоазјеових (1743 до 1799) целокупних дела постоје чланци који сведоче да се знаменити хемичар прошлог века занимао метеоролошким истраживањима, нарочито испитивањем могућности предвиђања временских прилика за 24 часа унапред.

ОХРИДСКО ЈЕЗЕРО

Природне лепоте наше земље

У ПОРЕЂЕЊУ с рекама и планинама језера не „живе“ дуго. Притоке које им доносе воду уносе истовремено шљунак, песак и муљ те засипају њихове басене. Одавно је прорачунато да ће познато Боденско језеро, из којег истиче река Рајна „живети“ још само 12,5 хиљада година, а Женевско, кроз које протиче река Рона, још 45 хиљада година. Међутим, сасвим је друкчији случај с Охридским језером. Пре свега оно је старо најмање 5—6 милиона година. То доказује његов живи свет, који се може наћи још само у Бајкалском језеру (неки сунђери и црви). Због те сличности Охридско језеро научници називају „балкански Бајкал“. Оно ће „живети“ још стотине хиљада година јер нема великих притока које би га брзо засипале.

Охридско језеро има површину од 348 км², а лежи на 695 метара надморске висине. Највећа му је дубина 286 метара (од њега је дубље само Црвено језеро код Имотског — око 300 метара), а просечна 144 метра. У његовом басену има 50,5 милијарди м³ воде — што приближно одговара количини воде коју Сава даје Дунаву за једну годину. Вода Охридског језера је врло бистра — провидност достиже до 21,5 метра. Њена температура износи у јулу 21,3°, а у августу 22,5° Ц. Најхладнија је у фебруару, 6,3° Ц. Због погодне климе, лепоте обала и значајних историјских споменика Охридско језеро привлачи све више туриста — годишње око 50 хиљада.

ЕЛЕКТРОНСКИ МОЗАК ПАО НА ИСПИТУ

На универзитету у Хонолулуу електронски мозак је затајио. Требало је да помогне да се брже и лакше пронађе једна књига, а њему је за то био потребан готово читав дан. Једна стара полуаутоматска машина урадила је то за непуних пет минута. Електронски мозак је „отпуштен“, а стара машина враћена у службу.

СЕМАФОРИ СТАРИЈИ ОД АУТОМОБИЛА

Први семафори на улицама инсталирани су пре него што су пронађени први аутомобили. Већ 1868. године Лондон је имао тако развијен саобраћај да је пролаз Вестминстерском улицом био крајње опасан. Многобројне кочије кретале су се таквом брзином да се пешаци нису усуђивали да пређу улицу. Како је саобраћај ометао и народне посланике да дођу до Парламента, они су захтевали од градоначелника Лондона да им обезбеди прелаз улице. Постављен је стуб висок три метра са гас лампом којом је руковао саобраћајац чије је место било крај стуба. Он је користио црвено и зелено платно, зелено је значило да је слободан пролаз а црвено да треба стати. Тај систем светла се задржао и касније и све земље на свету данас га употребљавају.

ЧУДНА ТКАНИНА

Једна јапанска фабрика папира почела је да производи специјалну хартију, која је по своме саставу веома налик на тканине од свиле, памука, вуне и на друге материје од којих се шије одећа. Има је у разним бојама. Јака је и трајна. Од ње се могу правити хаљине са разним шарама, па чак и везом. Хаљине се шију руком или машином, а перу се исто као свака друга тканина.

 АНЕГДОТЕ

САМО ЈЕ ЈЕДАН ВОЛТЕР

Фридрих Велики предложи једном Волтеру да се провозају по језеру. Кад су ушли у чамац Волтер се уплаши, јер је чамац пропуштао воду, па искочи на обалу.

Краљ остаде у чамцу смешкајући се, па иронично рече:

— Зар се толико бојите за свој живот?

— Да, одговори Волтер, јер на свету има много краљева, а Волтер је само један.

НАЈЛЕПША АСТМА

Бернар Шо седео је једном у друштву одушевљених љубитеља музике и слушао певање једне познате певачице.

Кад је певачица испевала последњу песму, један слушалац упита Шоа шта мисли о гласу уметнице.

— Ах, осмехну се Шо, она има најлепшу астму коју сам икад чуо.

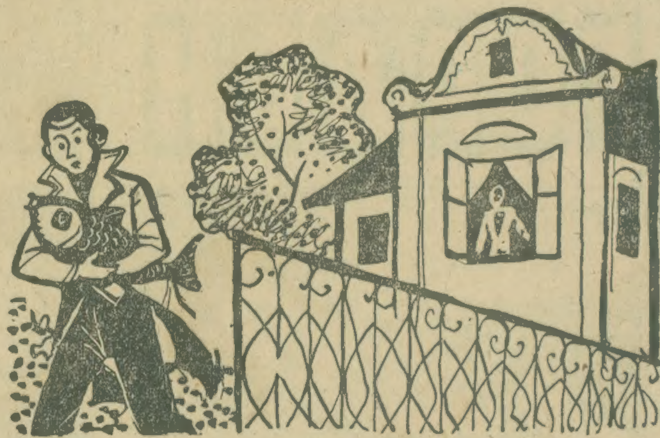
РАСЕЈАНИ ЊУТН

Славни научник Исак Њутн био је познат као веома расејан човек. Једном је позван код неких пријатеља на ручак. Њему се супа није допала и мислећи да је код своје куће, он се извини.

— Молим вас опростите што је супа тако слаба, али знате моја је жена јако болесна.

ГЕТЕ

Док је стајао крај прозора и расејано гледао на улицу Гете одједном примети свог кувара како излази из куће носећи рибу чији је реп вирио испод огртача.

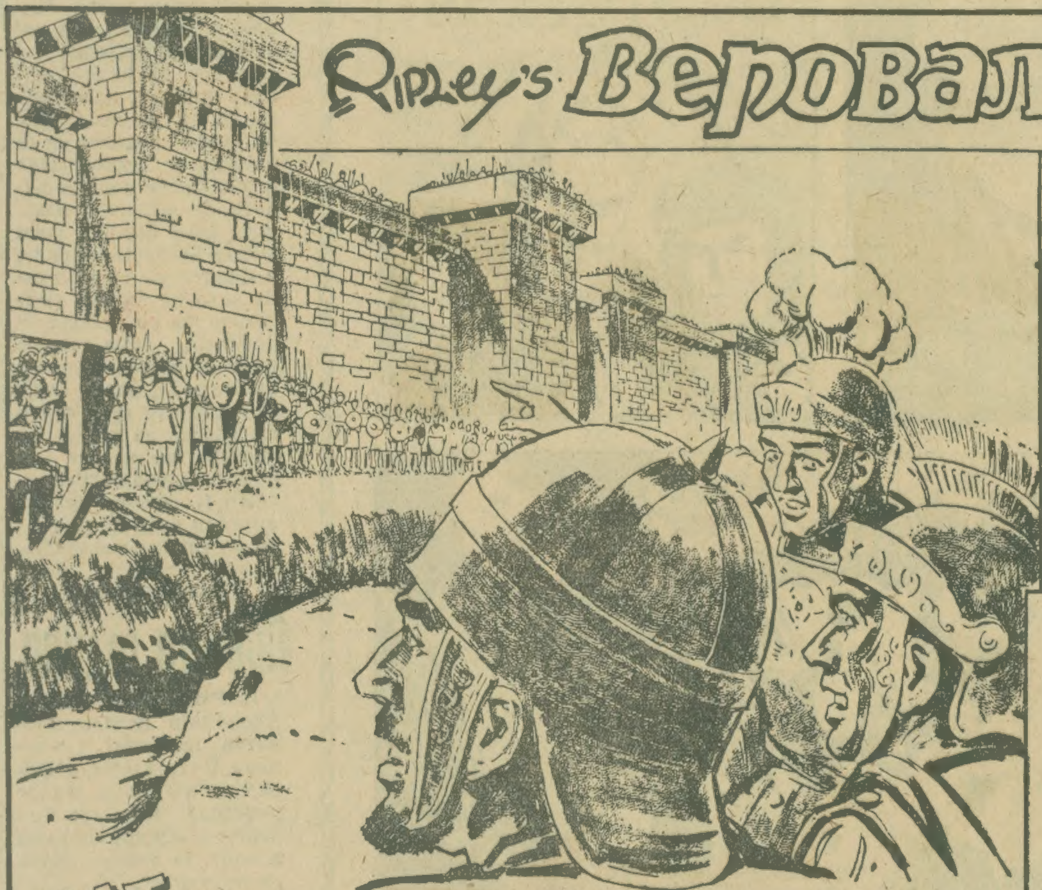
— Слушај, Франц, довикну му славни писац, кад други пут украдеш рибу или узми дужи огртач или мању рибу.

ТРИ ЛИЦА ЛЕКАРА

Немачки лекар Кордус који је живео у Бремену, где је и умро 1559. године, једном приликом је рекао:

— Сваки лекар има три лица. Када први пут приђе болесниковој постељи има лице анђела, приликом последње посете оздравелом пацијенту има лице божје, а кад шаље рачун има лице ђавола.

Ripley's Веровали или не!

РАТ ДОБИЈЕН ВОЈНИЦИМА-ИГРАЧКАМА

ДЕЦИБАЛУС КРАЉ ДАКИЈЕ (ДАНАС РУМУНИЈА) ЧИЈУ ЈЕ ПРЕСТОНИЦУ ОПСЕЛА НАДМОЋНА ВОЈСКА РИМСКОГ ГЕНЕРАЛА ЈУЛИЈАНА ПРЕВАРИО ЈЕ НЕПРИЈАТЕЉА И НАТЕРАО ГА НА ПРЕДАЈУ ЗАХВАЉУЈУЋИ ВОЈНИЦИМА-ЛУТКАМА.

ДЕЦИБАЛУС ЈЕ ГОДИНАМА СТВАРАО ЗБИРКУ ЛУТАКА ОБУЧЕНИХ У УНИФОРМЕ ДАЧАНСКИХ ВОЈНИКА И ПОМОЋУ ЊИХ ЈЕ У КРИТИЧНОМ ЧАСУ ИЗВЕО ЛАЖНЕ МАНЕВРЕ НА ЗИДИНАМА СВОЈЕ ТВРЂАВЕ.

„РОЂЕНДАНСКИ КОЛАЧ“

ДАРОВАН КИНЕСКОМ ИМПЕРАТОРУ ЧИЈЕН ЛУНГУ ЗА ЊЕГОВ 50. РОЂЕНДАН БИО ЈЕ ОД НЕУНИШТИВОГ ЖАДА ЈЕР СЕ ВЕРОВАЛО КАКО ЋЕ КАД ВИШЕ НЕ БУДЕ ПОТРЕБАН НОВИ РОЂЕНДАНСКИ КОЛАЧ БОГОВИ ЗАБОРАВИТИ ДА МУ БРОЈЕ ГОДИНЕ.

КОШНИЦЕ

У СЛОВАЧКОЈ ЧЕСТО ИМАЈУ ОБЛИК ЂАВОЛОВЕ ГЛАВЕ ЈЕР ПЧЕЛАРИ ВЕРУЈУ ДА ЋЕ ТАКО УПЛАШИТИ КРАДЉИВЦЕ И ЖИВОТИЊЕ-ГРАБЉИВИЦЕ

НА ГРОБЉУ

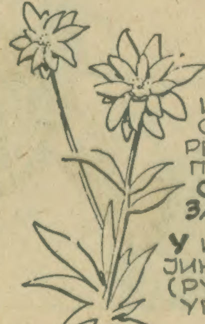
ПОРЕД ЦРКВЕ СПАСА У ФИЛАДЕЛФИЈИ НАЛАЗЕ СЕ ГРОБОВИ 7 ПОТПИСНИКА АМЕРИЧКЕ ДЕКЛАРАЦИЈЕ О СЛОБОДИ.

Краљица ЂОВАНА

(1326-1382) ИЗ НАПУЉА УДАЛА СЕ ЗА СВОГ РОЂАКА МАЂАРСКОГ ПРИНЦА АНДРАША КАДА СУ ОБОЈЕ ИМАЛИ ПО 7 ГОД. А ВЕЋ ДВЕ ГОДИНЕ КАСНИЈЕ БИЛА ЈЕ САУЧЕСНИК У ЊЕГОВОМ УБИСТВУ.

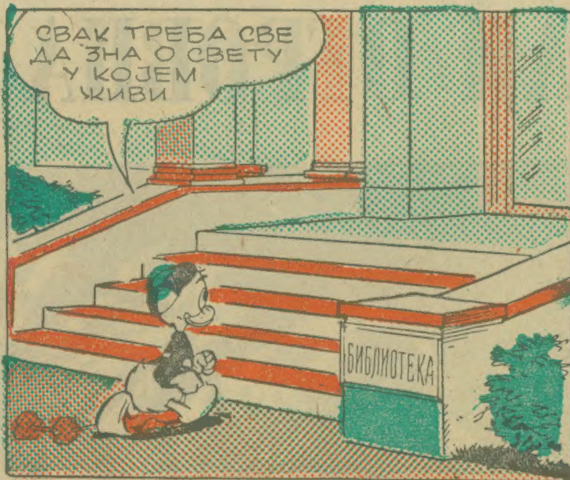
РУНОЛИСТ

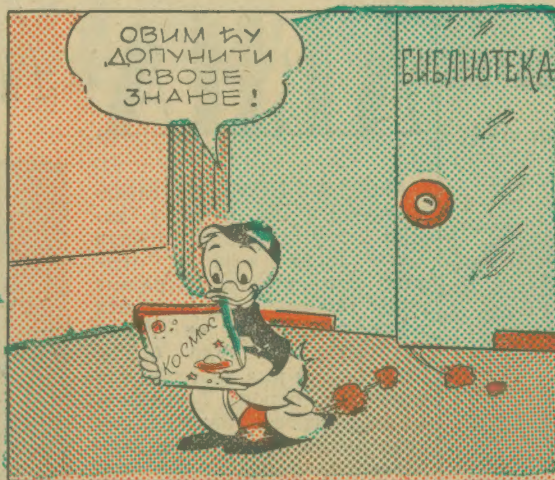
НАЦИОНАЛНИ ЦВЕТ ШВАЈЦАРСКЕ, ТОЛИКО ЈЕ РЕДАК У АЛПСКИМ ПРЕДЕЛИМА ДА ЈЕ СТАВЉЕН ПОД ЗАШТИТУ ДРЖАВЕ.

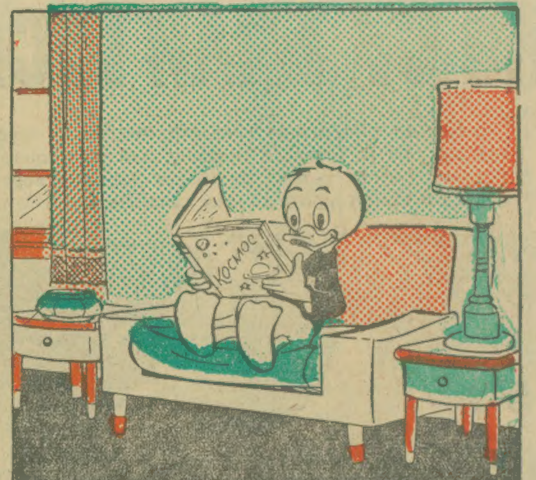
У КИНЕСКОЈ ПОКРАЈИНИ НОСУ ЕДЕЛВАЈС (РУНОЛИСТ) СУШЕ И УПОТРЕБЉАВАЈУ ЗА ПОТПАЛУ.

Walt Disney

ПАЈА ПАТАК

СПОРТ

СЛИКЕ ИЗ ЖИВОТА НАШИХ СПОРТИСТА

„АКО ЧУЈЕ АЦА НИ КОЛАЧЕ НЕЋЕМО ЈЕСТИ...“

НАШИ кошаркаши су се за свако велико такмичење марљиво припремали. Живели су заједно и постали добри другови. Упознали су навике један другога и, једном речи, дисали су једном душом. Заједно су се радовали и преживљавали тешке тренутке. Тако радећи освојили су два пута титулу вице-шампиона Европе и једном првака света. Имали су жарку жељу да и на Олимпијади у Токију постигну добре резултате, а многи од њих су прижељкивали да кући донесу олимпијску медаљу. То им је, у њиховој богатој збирци трофеја, једино недостајало.

Пре одласка у Токио репрезентација Југославије играла је у Букурешту на Балканском првенству. То је био прави испит њихових способности. Пре подне су тренирали, а увече играли утакмице и побеђивали. Савезни капитен и тренер, у то време Александар Николић, просто је бдио над својим играчима. Старао се о тренингу, али завиривао је свуда где је то могао. Да ли на време одлазе да спавају, шта једу; бринуо се и о другим многим ситницама. И једног дана на ручку, у средини турнира, догодио се и овај случај који најбоље показује колико је Александар Николић могао да утиче на своју екипу и колико је она спроводила у дело све што је он желео.

За једним столом седели су Ђурић, Гордић и Петричевић. Ручак је био при крају и на ред су дошли колачи. Гордић, чим их је угледао на столу узвикнуо је:

— Ја нећу колаче јер јуче после ручка нисам спавао од њих.

На то је Ђурић, познат по досеткама и упадицама, спремно али скоро шапатом рекао: „Ти да ћутиш јер ако Аца чује да ниси спавао због тебе ни ми нећемо јести колаче...“

*

„САД ТИ МЕНЕ БАЦИ...!“

На једном од заједничких припрема наших атлетичара одржавала се приредба уз учешће многих познатих уметника. Дежурни у атлетској репрезентацији био је државни рекордер у бацању кладива Иван Губијан. Дворана је била препуна и више није било ниједног слободног места. Редар на вратима имао је муке с једним посетиоцем. Овај је пошто-пото хтео да уђе у препуну дворану. Дошло је до расправе и у помоћ је позван Губијан. Био је у мантилу, а како је иначе малог раста није се видело колико је снажан. Он је покушао да убеди закаснелог госта да не може у дворану, јер места нема.

Реч по реч, дошло је до жучне расправе и у једном тренутку непознати је викнуо Губијану:

— Шта ти мене задржаваш, пуштај ме унутра или ћу те избацити кроз прозор!

Губијан се сав стресао од љутине, што се иначе ретко догађало. Зграбио је закаснелог госта око појаса, подигао га увис, донео до прозора и хитро спустио на ноге рекавши му:

— Ево, а сад ти мене избаци тамо где си наумио...

Сав претрнуо од страха и изненађен наглим обртом ситуације непознати је хитро шмугнуо кроз врата срећан што је тако јевтино прошао.

ДА ЛИ СТЕ ЗНАЛИ

Познато вам је да се јелен разликује од срне, али да ли сте и ово знали?

Јелен живи у истим пределима где и срна. Од ње је много већи, јачи, има очњаке, има лепше рогове и много више парожака, које у фебруару одбацује.

*

Ново роговље обично има два парошка више него оно које је одбачено, па се зато по броју парожака може одредити колико јелен има година: јелен шесторожац има три године, осморожац четири и тако даље.

*

Женка јелена нема рогове и назива се кошута.

Уређује Паја Патак

А због чега се ње боји?

Пају Патка испитује његов сестрић Гаја:

— Ујка Пајо, да ли се бојиш тигрова?

— Не!

— Лавова?

— Не!

— Полиције?

— Не!

— А због чега се онда бојиш тета Пате, чуди се Гаја.

*

Добар психолог

Шиља седи у препуном возу и како га гризе савест он излази у ходник и каже трима средовечним женама:

— Уступам место најстаријој међу вама.

Међутим, ниједна од жена га ни не погледа и Шиља се задовољан врати на своје место.

*

Мртва сезона

Отворио Шиља галантеријску радњу и на фирми написао „Код пет годишњих доба“. Један пријатељ прође и кад виде фирму зачуђено упита Шиљу:

— Откуд ти сад пет годишњих доба?

— А ти никад ниси чуо за мртву сезону?

*

Замало успео

Шиља прича Паји како је покушао да преплива Lamanш:

— Шалиш се? — каже Паја.

— Ма, не! Само кад сам стигао до половине уплашио сам се да нећу имати снаге да стигнем до друге обале...

— И онда?

— И онда сам више волео да се вратим на место одакле сам пошао.

*

Добро је разумео

— Рајо, већ сам ти два пута рекао да не чешеш нос кашиком! — опомиње Паја сестрића.

— А смем ли виљушком? — тобож наивно пита Раја.

*

Само једна особа

Оливу, која ради као кућна помоћница, сретне Белка.

— Како ти је код Пате? — пита је она радознало.

— Добро, само ми се чини да је мало луцкаста — каже Олива — стално ме тера да јој говорим ви, а она је само једна особа.

КО СУ БИЛИ ГУСАРИ

Поново објављујемо неколико епизода из историје гусарства које је одиграло значајну, али не и светлу, улогу у време кад су у новооткривеним земљама поробљивани народи и тиме ударени темељи колонијализму.

Роб Морган

Необична каријера Хенри Моргана, најчувенијег пирата карипских вода одвијала се између два острва: Острва корњача и Јамајке. Његов мрачни почетак везан је за Острво корњача, а пред крај живота добио је титулу „сера" и положај гувернера Јамајке. Син малог земљорадника из Глеморгеншијра, Морган је свакако личност о којој се највише говорило у време пиратства. Као младић служио је у енглеској ратној морнарици одакле је, изгледа дезертирао у Барбадос. Ту је вршио разне послове и био чак продат као роб једном плантажеру.

Изазов

Морган није остао дуго у Барбадосу. На Острву корњача нашао се опет 1659. године међу другим гусарима. Затражио је од гувернера дозволу на шест месеци да се бори против „непријатеља" — шпанских бродова и обезбеђење у храни и муницији. Био је одбијен. Али, убрзо се снашао и успео да придобије наклоност гувернера Вилиса. А ево како. На Острву корњача налазио се један гусар који је имао велики број присталица међу Французима а уз то намеравао да се кандидује за гувернера уместо Вилиса. Његов моћни утицај стварао је многобројне тешкоће гувернеру.

Морган се потрудио да изазове на двобој Вилисовог ривала и на тај начин омете његов избор.

Јединствен двобој

Али Морган није „волео" да се бори. Решио је да присуствује двобоју као обичан посматрач а да се уместо њега бори пират по имену Морис.

На дати знак Француз потеже из корица свој дуги и витки мач и спреми се за борбу. Морис извуче ноге из чизама које су га стезале и остави их на песку, па стеже мач и клатећи се пође ка противнику.

ЛЕПА АЛИ ОТРОВНА

РИБОЛОВЦИМА је свакако познато да и међу нашим слатководним рибама има таквих које у леђним или прсним перајима имају бодље на које човек може опасно да се убоде. Тај убод је врло болан, јер у бодљи има извесне количине неког отрова. Такве бодље имају гргечи, балавци, смуђеви и неке друге рибе. Америчко сомче има такође бодље, које нису отровне али су оштре као жилет. Много су опасније у том погледу неке морске рибе. Нарочито је опасан паук кога има у Јадранском мору. Чим га ухвате, рибари му одмах опрезно одсеку бодље на леђима, а рибу задрже јер јој је месо одлично Исто је тако пуна оштрих бодљи и бодељка или шкрпина, затим ранарник, као и неке врсте ража, пљоснатих риба са дугачким танким репом, који на врху има оштру и опасну бодљу.

Но све ове рибе надмашује по опасности ватрена риба или ватрењача. То је једна од најлепших риба, она просто пламти од дивних боја. Живи у Индијском океану. Како има велика прсна пераја некад се мислило да може да лети па је добила име лептир риба. Њена прсна пераја састоје се од великог броја одвојених оштрих бодљи, које се непријатељу, било човеку или другој риби, забоду у месо, преломе и остају у рани. Како у њима има отрова, такав убод је врло болан и опасан. Ватрена риба се не боји никога. Мада је сразмерно мала — није већа од 30 сантиметара — она сасвим слободно плива по мору, а чим јој се ко приближи, она накострешти свих својих 18 бодљи упозоравајући непријатеља да са њом нема шале. Иако је опасна, због њене лепоте ватрену рибу поседују сви већи акваријуми.

Прљава борба

Двобој између Моргановог заменика и Француза — кандидата за место гувернера — почео је према свим правилима борбе. Ускоро се приметило да Морис није баш најумешнији у овој вештини. Неспокојан, он се окрете ка Моргану а овај му намигну. То је значило: „Не гледај ти на правила већ удри како знаш"! Морис одмах поче да напада противника ударцима сабље, не гледајући како и где и овај се ускоро сруши смртно рањен. У том тренутку Морган је извукао из појаса два пиштоља и држао их уперене у посматраче, који су протестовали због оваквог дуела. Учинивши овакву услугу гувернеру Острва корњача Морган је добио одобрење за полазак у борбу са Шпанцима.

Адмирал обале

Прва велика експедиција у којој је учествовао Хенри Морган била је одлучујућа за његову даљу каријеру. Организована је 1666. године Сер Томас Модифорд, који је у то време био гувернер на Јамајци, иначе широкогруд кад је у питању гусар, заповедио је Едварду Мансфилду, тадашњем шефу Обалске браће, да опљачка шпански град Кирасао. Млади Морган је заповедао једним бродом.

Пирати су успели да опљачкају Санта Катерину, а затим је, одмах после тога, Мансфилд био заробљен и погубљен. Експедиција је пропала, али не и за Моргана; он је изабран за адмирала уместо Мансфилда, и тако је започела његова пиратска каријера.

ПРВА ГЛУМАЧКА ШКОЛА

ЗГРАДА народног позоришта на Стамбол капији довршена је тек после погибије кнеза Михаила чија је заслуга што је позориште добило своју сталну зграду. Прва представа одржана је у октобру 1870.године, али још много пре тога припремано је уметничко особље и спремани разни комади.

Позоришни одбор установљен је на основу закона о уређењу Народног позоришта од 17. октобра 1868. године којим је било предвиђено и оснивање Позоришне школе у Београду.

Пошто није скоро уопште било младих кадрова који би се посветили драмској уметности, у „Српским новинама" од 23. августа 1869. године објављена је уредба о Позоришној школи коју је спремио позоришни одбор.

Већ идуће године (1870) на основу ове уредбе основана је глумачка школа. Наставник за глуму био је Алекса Бачвански, први редитељ народног позоришта и одличан глумац. Српску и страну књижевност предавао је Јован Ђорђевић, први драматург и оснивач нашег позоришта.

Јован Бошковић (1834—1892) професор Велике школе предавао је српски језик и познавање стихова (метрику). Певање и музику предавао је Јован Реш; капетан Миоковић мачевање, а Дуцман гимнастику и јахање. Сви наставници предавали су бесплатно, из љубави према позоришту.

Глумачка школа је имала да припрема глумце, како за београдско позориште, тако и за наша друга позоришта. Настава је била теоријска и практична. Поред драмске уметности са помоћним наукама, затим српског језика и књижевности морало се учити певање, играње и пантомима.

Почетна плата једне глумице износила је 85 динара месечно, а то је било 4 наполеондора и још 5 динара. У највишем, шестом разреду, глумице су имале 500, а глумци 550 талира годишње.

У глумачку школу примани су питомци, и то: девојке не млађе од 15, а младићи не млађи од 18 година. Тражило се још да лепо говоре и да су беспрекорног понашања.

Школа је отворена 1870. године и имала је око 40 питомаца. Настава је трајала 8 месеци и за то кратко време успело се да позориште добије подмладак. Већ 1873. године наступила је позоришна криза и позориште је морало бити затворено. После су дошли ратови (1876-1878) и никоме није било до позоришта.

Волови из Порт-о-Пренса

Нови адмирал организовао је одмах поход за свој рачун: овога пута циљ је био Порт-о-Пренс на Хаитима.

Ово место никад дотле није било опљачкано јер се, и поред свог имена, не налази на самој обали, већ мало повучено у унутрашњости. Морган је сакупио малу флоту од десетак изванредних бродова и 500 људи спремних на све. Појавио се, тајно искрцао на Хаитима и пошао на Порт-о-Пренс. Град је изненада напао, освојио и опљачкао. Становницима је речено да ће бити и спаљен уколико не дају приде још 100 волова. Наравно, после ове претње пирати су добили оно што су тражили.

ЧУДНИ ОБИЧАЈИ ЖИВОТИЊА И ПТИЦА НА АНТАРКТИКУ

Познати орнитолог Карл Еклунд, који је многе године посветио проучавању арктичких птица и других животиња, платио је пре неколико месеци животом своју истраживачку страст. У суровим пределима око јужног поларног круга отишао је у једну експедицију и више се̂ није вратио. Само кратко време пре тога он је оставио драгоцене написе о неким ретким арктичким птицама и животињама као и о мало познатим обичајима и особинама ових животиња.

ЕКЛУНДА је увек чудила глупост пингвина који у читавим јатима лове рибу у мору а не примећују најопаснијег разбојника јужних мора, крвожедног кита зубана који им се приближава. Догађа се да у току једног од својих похода у дубљи приобални појас кит зубан начини прави покољ међу фокама, рибама и пингвинима. Док се све остале животиње разбеже, пингвини се и не осврћу, упорно лове рибу и постају лак плен.

Морски слонови којих на острвима Кергелен има око 250 до 300 хиљада одувек су својим циновским димензијама и кавгаџијском природом привлачили пажњу природњака и фото-репортера. Одрасли мужјаци могу да достигну дужину од шест метара и тежину од 2.000 килограма. Женка је упола мања, а младунче кад се роди дуго је метар и четврт и тешко 35 — 40 килограма. Када се разљути, морски слон напне своју меснату сурлу и тада може бити врло опасан. Еклунда је један зао и свадљив морски слон, који се сматрао неприкосновеним господаром једне пространe плаже на Кергелену, увек јурио када би крочио на његову територију. Срећом по истраживача морски слон не може да развије помоћу својих пераја већу брзину од седам километара на час, тако да му је увек полазило за руком да умакне. Двобоји између мужјака морских слонова су постали легендарни и о њима је много писано. Међутим, упркос сурости с којом се двојица „паша" међу собом обрачунавају ретко се кад ови дуели завршавају смрћу једног од супарника. Нападач се обично диже три и по метра изнад тла и са те висине насрће разјапљених чељусти на противника. Сваки стари морски слон има на својој дебелој кожи безброј дубоких бразготина које потичу од зуба његових супарника. Међутим, двобој изгледа много крволочнији него што у ствари јесте због тога што супарници обилно крваре. Срећом, ране брзо зарашћују а супарници се мудро растављају пре него што буде касно.

Морски слон је животиња са најбројнијим харемом. Сваког мужјака прати стадо од 20 — 30 женки. Он се међу њима понаша као достојанствен и суров господар и не испушта ниједну из ока. Женкама то, наравно, не годи и гледају да уграбе прву прилику када се он ухвати укоштац са неким супарником да умакну из харема. Међутим, оне нису у стању да живе самостално већ само прелазе из харема у харем. У највећем познатом харему на острву Макари тридесет мужјака држало је на окупу око хиљаду женки.

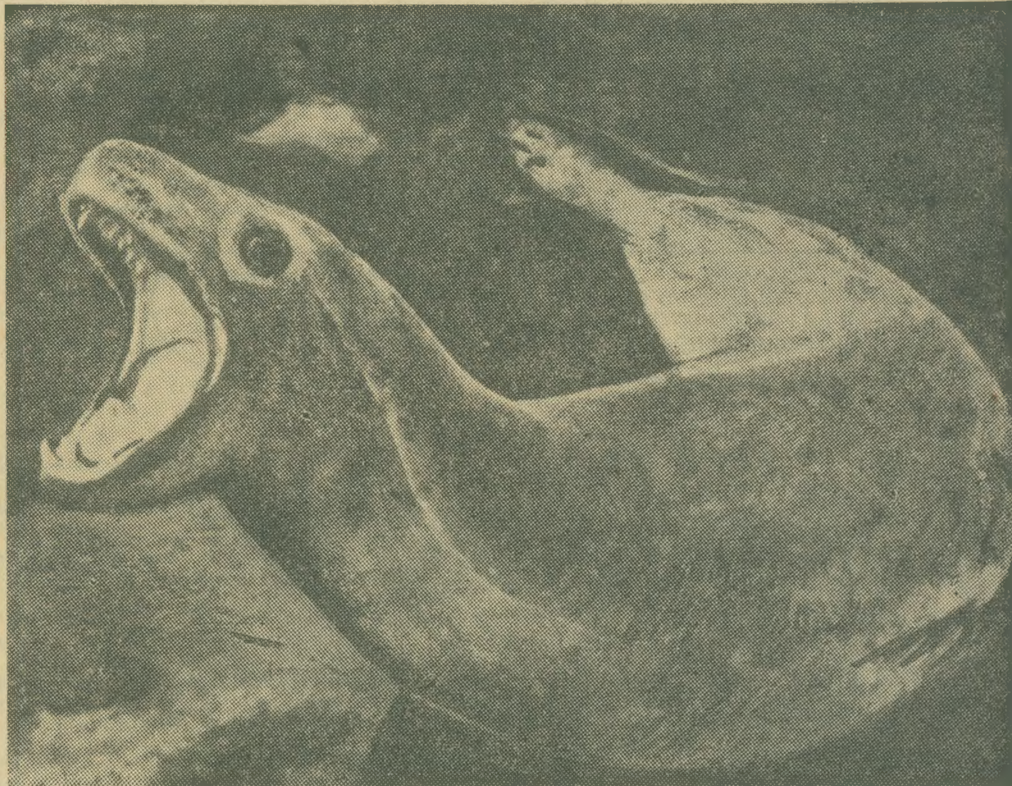
Морски леопард је знатно мањи од слона. То је витка фока месождер која има необично оштре и снажне зубе. Његово тело које достиже дужину од три метра покривено је пегама. Нарочиту посластицу за морског леопарда представља пингвин. Он има често муке док га ухвати, али га ни тада одмах не поједе већ се забавља играјући се са жртвом којој неколико пута дозвољава да умакне да би је поново ухватио.

Од свих арктичких птица најзанимљивија и најнеобичнија је скуа Catharacta Skua. Често је зову галеб пљачкаш или галеб грабљивица. Од свих животиња скуа станује најближе Јужном полу. Ретки истраживачи срећу је у непосредној близини географског пола. Наоружана је снажним канџама, оштрим повијеним кљуном, неустрашива је и увек спремна за напад и борбу. Скуа огорчено брани своје гнездо и то знатно олакшава њено хватање.

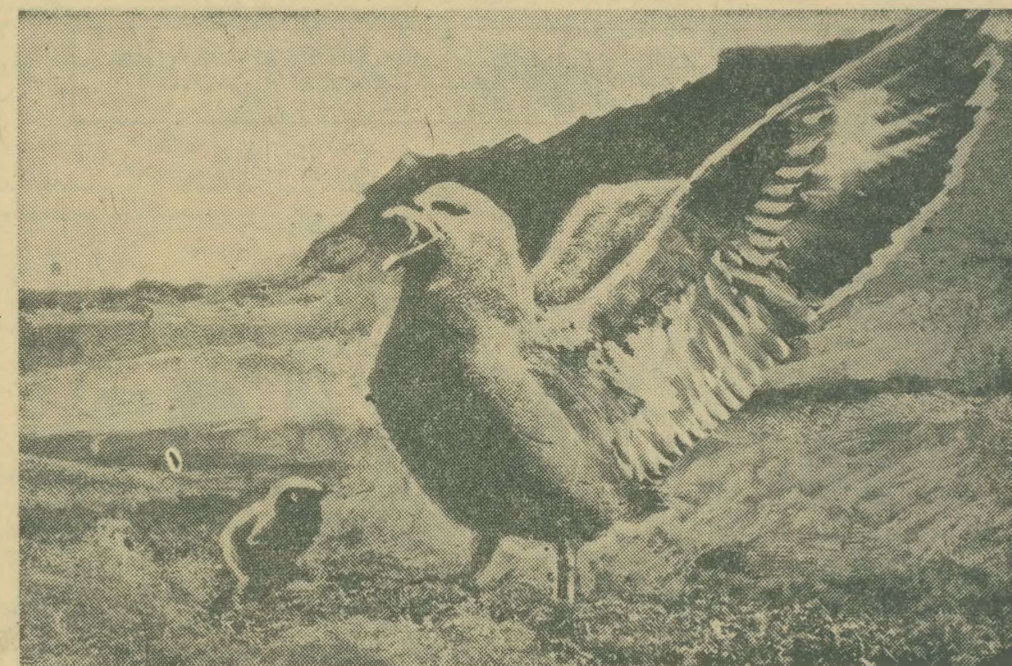
Пошто је лош ронилац скуа се ретко сама упушта у ловачке пустоловине по мору. Међутим, та лукава грабљивица изумела је јединствен начин да ипак олако дође до обилатих количина рибе. Скуа напада друге морске птице у лету и принуђује их да испусте из кљуна ловину коју она затим акробатским мајсторством хвата широко опруженим канџама.

Скуа је безобзирна и према својим саплеменицима. Она често краде јаја и младунце из других гнезда и храни њима своје младе. Да би могла да отме јаје пингвину, који га љубоморно чува за све време лежања на разапетим мрежицама својих ногу, скуа прибегава нарочитом лукавству. Мужјак и женка нападају пингвина истовремено. Док се несрећна мајка пингвин брани од једне скуе, друга јој се пришуња до ногу и украде јој јаје. Затим лопови поделе плен заједно са својим младунцима.

Скуа је једна од најтоплијих животиња Антарктика. Температура њеног тела је нешто виша од 41 степен док су њихова јаја загрејана од 36 до 40 степени. Скуе су прави мајстори да на огромној удаљености открију извор хране. Оне то постижу захваљујући свом изванредном чулу вида. Еклунд је забележио да је једна скуа нашла леш угинулог пса 200 километара од обале. Мало је животиња које имају тако добру моћ оријентације као скуа. Једну птицу коју је обележио, Еклунд је одвео 1200 километара далеко од њеног гнезда. На запрепашћење научника она је после свега десетак сати лета поново била на месту одакле је била одведена.

МОРСКИ ЛЕОПАРД

СКУА И ЊЕНО ПТИЧЕ

МОРСКИ СЛОН

ЗАГОНЕТНИ ЛЕДНИЦИ

И најхрабрији морепловци изгубе хладнокрвност кад опазе приближавање ледника или наслуте његову близину. Ледници су велика загонетка: људи се питају како они путују, који је највећи ледник до сада виђен, да ли је још нека лађа потонула услед удара ледника после „Титаника", итд. Ледници који се обично крећу од Гренланда могу да пређу и до четири хиљаде километара на југ. Тако су примећени чак код Бермуда или Азорских острва који су удаљени близу 4.000 километара од Гренланда. Разуме се да ледник не пређе то одстојање за једну годину већ за неколико па чак и за целих десет година. Ледници који долазе од Гренланда ретко прелазе дужину од два километра, али средња величина ових ледника који се стварају на Јужном полу достиже око 80 километара. Највећи ледник до сада измерен је 1956. године: био је дуг око 350 километара а широк око 80.

Више бродова је потонуло од удара ледника. После „Титаника" највећи је дански брод „Ханс Хедтоф" који је потонуо 29. јануара 1959. године. Брод је имао дупло челично дно, специјалне радаре за леднике и комплетну навигациону опрему. И за њега се као и за „Титаник" сматрало да не може потонути. Али, и „Ханс Хедтоф" као и „Титаник" потонуо је за неколико минута и од 91 члана посаде нико се није спасао. Интересантно је да се тада утопио и Аугo Линге, помоћник министра морнарице који је највише допринео да се овај брод изгради и који је упорно тврдио да њему ниједан ледник не може ништа.

Можда сте заборавили...

Неки знаменити људи умрли су не природном смрћу већ на заиста чудан начин. У овом напису дајемо вам за неке од њих основне податке, а ви проверите своје знање и одговорите о којим се личностима ради. За оне који не могу да се сете одговор дајемо на крају.

ПИТАЊА:

1. Који је велики ратник, пошто је освојио „огњем и мачем" цео један континент, умро од крварења из носа?
2. Која је краљица умрла од уједа змије?
3. Који је филозоф умро пошто је испио отров?
4. Која је чувена играчица умрла јер јој се око врата омотала ешарпа у аутомобилу?
5. Како се зове државник убијен у позоришној ложи?
6. Који се чувени песник удавио у мору, за време буре на пучини код Специје?
7. Кажите име великог композитора који је умро од удара диригентским штапићем?
8. Који је велики комедиограф и глумац умро на сцени играјући један од својих комада?
9. Који је велики ратник умро због тога што је рањен у пету?
10. Којег је великог научника прегазио камион?

ОДГОВОРИ:

1. Хунски краљ Атила (433—453) звани „Бич божји".
2. Клеопатра VII, владала од 52. до 30; чувена по својој лепоти.
3. Сократ, чувени грчки мудрац (469—399) пре наше ере.
4. Исидора Дункан (1878—1927).
5. Абрахам Линколн (1809-1865) председник САД.
6. Шели, енглески песник (1792—1822).
7. Ђовани Батиста Лили, француски диригент, виолиниста и композитор опера и балетске музике (1632—1687).
8. Молијер, славни француски књижевник (1622—1673).
9. Ахил, по грчкој митологији син Пелеја и морске нимфе Тетиде, највећи грчки јунак у тројанском рату.
10. Пјера Кирија, француског физичара и хемичара (1859—1906).

ПРЕРИЈА

ПО РОМАНУ Ф. КУПЕРА

ШКОЛА У КОЈОЈ ДЕЦА САМА УЧЕ

ДЕЦА ОД 6 ДО 12 ГОДИНА УЧЕ У ОВОЈ НЕОБИЧНОЈ ШКОЛИ ОНО ШТО ИМ СЕ ДОПАДА

У ЗГРАДИ од црвене цигле постоје многа одељења која ни по чему не личе на уобичајене учионице. Ту се школује неколико стотина ђака. Да завиримо унутра. У једном углу девојчица од десетак година лежи на поду који је застрт тепихом и „студира" књигу о египатској археологији. Мало даље од ње неколико њених другарица посматрају себе на једном телевизору. Оне изводе једну балетску тачку.

У суседном одељењу девојчица носи пуне руке књига које је сама одабрала са полица и са чланском картом прилази библиотекарки која има само једанаест година. Један дечак је запослен око машине за рачунање док мало даље од њега неколико других дечака студирају људско тело направљено од пластичне масе. Они пажљиво скидају део по део да би видели како стоји срце или неки други део тела. Један дечак посматра рибе и жабе у стакленом акваријуму.

У трећем одељењу је дечје позориште. Деца сама пишу, режирају и играју разне комаде. Рад је колективан. Свако од њих има понешто да примети или да дода како приликом писања комада тако и при режирању и извођењу.

У тој чудној школи у коју је уписано 526 ђака од 6—12 година а која се налази у Вели Виндсу, једном од предграђа Сен Луиса, тешко је приметити учитеље. Али, то не значи да су ђаци потпуно без надзора. Учитељи пажљиво, али неприметно прате рад сваког детета и воде евиденцију шта које од њих интересује, како проводи свој дан, да ли више воли да ради сам или у друштву, итд.

Саветник школе др Брус Џојс, иначе професор на Чикашком универзитету каже: „Сматрам да ће ова врста школа ускоро преовладати. Стари школски систем је потпуно застарео. Крајњи циљ ове школе јесте да научи дете да самостално мисли и учи. За разлику од уобичајених школа где деца троше више од деведесет процената времена слушајући наставнике и остајући вечито под њиховим утицајем, у новој школи утицај наставника је минималан. Деци се помаже само у почетку да добију основна знања из читања, писања и математике а касније се она сама опредељују шта ће да уче. Дете може да ради само или у друштву и може да проводи колико жели времена на студирању онога што га интересује."

Ђаци су подељени у три одељења. У Основном одељењу су деца од 6 до 8 година, затим у Прелазном одељењу од 8 и 9 година и на крају у Независном одељењу од 9 до 12 година. Разуме се да интелигентнија деца пролазе брже из разреда у разред што и јесте циљ школе.

У згради нема уопште звона. Ђаци долазе у школу по жељи и исто тако и излазе из ње. Нема ни домаћих задатака. У самој школи свако дете може по вољи да иде и да ради оно што му се допада. Оно може да седи, лежи или стоји. Може да оде по сендвич или да попије сок, млеко итд. Па и поред толике слободе ретко које дете закасни у школу. Напротив, обично највећи део долази још пре одређеног времена. Дете жељно очекује наставак игре или проучавање нечега што је започело прошлог дана. Исто тако у школи влада прилична тишина, јер је свако дете задубљено у свој посао. Једино се смех и ларма могу чути из позоришта где деца гласно одобравају неку успелу реализацију комада.

ОНИ СУ НАПРАВИЛИ РОЛШУЕ И САД ИХ ИСПРОБАВАЈУ.

Главни иницијатор ове школе др Нолан Истес предложио је њену изградњу још 1962. године. Он каже: „Стари школски систем више не одговара васпитним циљевима јер спречава правилно развијање деце. Узмимо на пример ученике првог разреда који су стари шест година. Међу њима ћете наћи децу која по својој интелигенцији и другим способностима одговарају деци старој четири године док с друге стране имате децу која се могу мерити са оном од осам година па и више. Сви они морају да седе заједно и уче из исте књиге. И док оној мање интелигентној деци треба понављати извесне ствари и по десетак пута, дотле она друга то науче отпрве и после се досађују слушајући једно те исто. Постепено та деца изгубе интересовање за учење јер не могу да иду даље и задовоље своју радозналост. Тако се учитељ нађе у тешкој ситуацији: или да жртвује мање интелигентну децу оној способнијој или обратно. У сваком случају ни једно ни друго није згодно. Ту обично страдају интелигентнија деца".

Мада, како смо напоменули, нема домаћих задатака ипак највећи број деце узима књиге из богате библиотеке да би код куће наставили са читањем о оним стварима које их интересују. Код деце се ствара жеља за такмичењем, ко ће боље и више научити да би држао предавање.

Разуме се да деца могу добити сва потребна обавештења од својих наставника који неосетно подстичу децу на учење и помажу им тамо где запну. Сем тога, с времена на време наставници имају састанке са родитељима и том приликом их упознају о склоностима њиховог детета дајући у исто време и сугестије како да им даље помогну.

Родитељи су исто тако одушевљени школом као и сама деца. Једна мајка каже: „Раније сам имала муке како да натерам Сузан да пође у школу. Увек се правила болесна и само сам је разним поклонима и обећањима некако успевала да натерам у школу. Сада је отишла у другу крајност. Једном приликом је имала грип и лекар је рекао да мора да лежи у кревету. Муке сам имала како да је задржим два-три дана код куће јер је желела што пре да иде у школу".

Управник школе Чарлс Менсфилд каже: „Ова школа има и то преимућство над старим школама што чини децу самосталном и учи их без и најмање принуде на лепо понашање. Код нас дете не виче јер зна да то сместа другом детету које је задубљено у студирање. Ако неко дете и ради нешто што омета друге, ученици ће га сами опоменути на ред. Исто тако деца се ту уче да ствари оставе тамо где су их нашли јер ако то не учине сутра их неће наћи и неће моћи да наставе са игром или како они кажу са студијама".

Али, појавили су се и критичари овог система. Деца која похађају школу са највећом демократијом тешко се при даљем школовању навикавају на класичну атмосферу. С тим су проблемом суочена не само деца већ и наставници и родитељи. Деца која су у тој новој школи показивала одличне резултате, почела су да губе интересовање чим су поново била стављена пред принудно учење с осталом децом.

Због тога се тражи начин како све ово ускладити. Они који заступају нови школски систем траже да се све школе прилагоде новом начину учења и тврде да ће резултати бити далеко бољи. Многи се томе опиру наводећи као главни разлог где наћи наставнике који ће одговарати том новом систему.

Др Истес каже: „Свестан сам тога да се налазимо пред тешким задатком како да ускладимо нови систем учења, који је далеко бољи од старог, са даљим студијама. Једно ипак сви признајемо стари систем учења је застарео и мора се мењати".

ОДСТРЕЉЕНА ДИВЉАЧ

Према Статистичком годишњаку за 1965. годину, у току 1963—64 број одстрељене дивљачи износио је:

- јелена ... 3899
- срна ... 12873
- дивокоза ... 828
- медведа ... 92
- зечева ... 475.760
- дивљих свиња ... 2.871
- јаребица пољских ... 92.600
- јаребица камењарки ... 18.500
- фазана ... 115.000

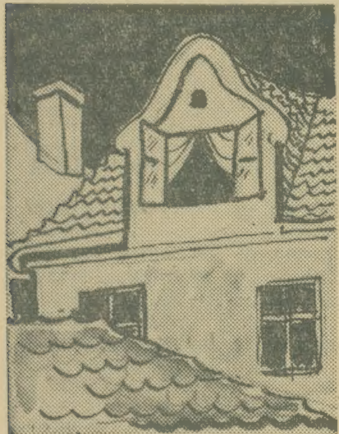
КАКО СУ НАСТАЛА ИМЕНА?

Голф је добио име по Холанђанину доктору М. Голфу који је живео у Енглеској и био познат спортиста.

Шрапнел је добио име по свом проналазачу енглеском пуковнику Шрапнелу 1803. године.

Силуета је названа по француском министру финансија Етјену де Силуету који је цео свој дворац искитио скупоценим сликама у сенци.

Мансарда је добила име по предузимачу Франсоу Мансарду који је у Паризу почео да гради нову врсту поткровља да би што економичније искористио кућу.

Гоблен је назив за једну нарочиту врсту ручних радова, а име потиче од француске породице Гоблен која се бавила израдом ручних радова.

Линч је „овековечио“ име фармера Линча из Вирџиније који је на свиреп начин кажњавао црнце који су код њега радили.

ЕЛЕКТРОНСКА МАШИНА БИРА СУПРУЖНИКЕ

До сада су електронске машине показале велике способности у областима разних наука. Недавно су оне добиле једну нову дужност: да помогну младим људима, а нарочито девојкама, у изабирању брачног друга. У Западној Немачкој девојка уплати 50 долара и електронска машина јој „одабере“ супружника. Оне дају детаљан опис својих физичких и психичких особина. На основу тих података електронска машина даје опис мушкарца који би њој најбоље одговарао као супружник.

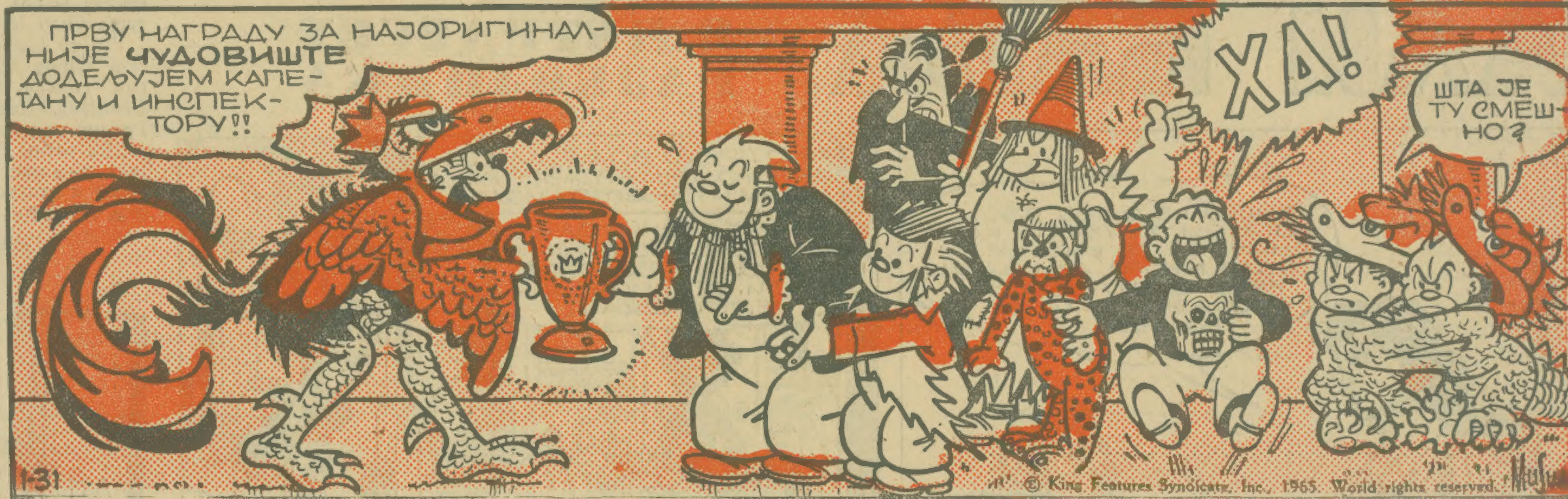

НАЈТЕЖА ТРКА ЏЕСИ ОВЕНСА

Име Џеси Овенса свакако је једно од највећих у светској атлетици. Само на Олимпијади у Берлину 1936. године такмичећи се у нацистичкој Немачкој која је ширила расну мржњу, он је био победник на сто, две стотине, у штафети на 400 метара и у скоку удаљ. Немци му нарочито нису могли опростити ову последњу победу јер су веровали да је њихов скакач Луз Лонг сигуран у тој дисциплини. Хитлер је бесан због тог пораза напустио демонстративно стадион кад се америчка застава почела подизати на јарболу.

Освојити четири златне медаље није било лако. Па ипак Овенс је имао и тежих дана у својој спортској каријери. Он сматра да му је најтеже било утркивање са једним тркачким коњем. Тешкоћу му је представљао не толико физички напор већ то што је овако огледање снага сматрао понижавајућим. Али, требало је живети од нечега и он је пристао да се такмичи против коња. Американци су радо посматрали те трке и оне су приређиване широм земље. Разуме се да човек не може да издржи дужу трку са коњем и због тога су се такмичења одржавала само на педесет метара где коњ не може да развије пуну брзину. Од свих трка ове врсте Џеси се најрадије сећа оне у малој варошици Пејти када се такмичио са једном кобилом која је на хиподрому ређала победу за победом. Џеси Овенс је наступао у истом програму са чувеним америчким кошаркашима Харлем Глобтротерс. На врелом летњем сунцу кошаркаши су играли слабо и били извиждани. Све наде организатора полагане су у Овенса. Опкладе су почеле да падају на све стране. Дан је био тако спаран и Џеси је осећао да није у стању да пружи ни приближно од своје праве вредности. Због тога је био нервозан. На старту, сећа се Џеси, са дивљењем сам гледао свога противника. Никад у животу нисам видео лепшу животињу. И она је гледала мене, чинило ми се да ме храбри својим погледом. Када је дат знак за почетак трке кобила се усправила на задње ноге а онда се окренула тако да је џокеј с муком успео да је окрене у правцу циља. За то време Џеси је већ био прешао око двадесет метара. А онда је полетела као тане за њим. Џеси је напрегао сву своју снагу и једва је прекинуо врпцу само неколико сантиметара испред дивне кобиле. „Када се кобила зауставила, пришао сам јој, загрлио и пољубио јер сам „веровао“ да је она „намерно саботирала“ на старту да би ми дала прилике да одмакнем и однесем победу. Њену слику и сада чувам у својој соби — каже Џеси Овенс.

ХЕРОЈ СА БАНИЈЕ

Партизанска чета неустрашивог борца Адама Петровића Гигца — најбоља на Банији. Међу усташама усред дана

ЗА ВРЕМЕ рата није било човека, па ни детета на Банији које није знало за прву чету првог батаљона Банијског партизанског одреда и њеног неустрашивог борца Адама Петровића Гигца. Гигац и његова чета били су синоним храбрости. Прва чета је имала највише митраљеза и аутоматског оружја које је отела од непријатеља. Борци Гигчеве чете нису знали за поразе. Њен командант био је необично храбар, у борбама лукав и сналажљив, личним примером уливао је борцима веру у сигурну победу.

Гигац — страх и трепет за непријатеља

Била је касна ноћ кад се прва чета вратила у своју базу у село Раишка на Подгрмечу. Борци су били уморни и већину је сан савладао. Само је Гигац био будан и миран. Чекао је да сване хладно пролећно јутро 1942. године. Мислио је на синоћну борбу и домобранско упориште на прузи Нови—Бихаћ, које је чета напала. Изгледало је да је задатак лак, али упорна борба домобрана и њихова митраљеска ватра присилили су чету да се врати без победе.

— Али, победа није изгубљена — говорио је Адам Петровић. Задатак се може извршити лукавством. Ја сам ноћас мислио како ћу им доскочити. Са добровољцима ћу поћи право у њихово утврђење.

— Схвати да је бели дан и да ће се домобрани огорчено бранити — говорили су му другови. — Уосталом, пођи!

Сакупио је двадесетак бораца који су се добровољно јавили да пођу са њим. Мала колона је око десет часова пре подне стигла на брежуљак, одакле се домобранско утврђење добро видело.

— Пусти један рафал! — нареди Гигац митраљесцу.

Домобрани се нису јављали. Још један рафал задобовао је по крову утврђења, а затим се све утиша. На запрепашћење бораца Гигац се сјури низ падину, право пред домобранске положаје испред утврђења. У рукама је држао пушку и бомбу. Борци изненађени пођоше за њим. У мртвој тишини чуо се само Гигчев глас.

— Домобрани, предајте се, опкољени сте. Мене можете убити, али ниједан од вас неће остати жив. Артиљерија чека мој знак да отвори ватру.

У утврђењу је настало комешање. Онда се на једној пушкарници појавила бела застава у знак предаје. Домобрани су почели да излазе и ту пред Гигцем се постројавали. Крадом су бацали поглед на Гигца да га боље виде. Колона од педесет домобрана са пушкама и четири митраљеза кретала је у партизанску базу праћена Гигчевом групом од двадесетак бораца. Касно су схватили на какав су начин извучени из утврђења.

Позови ми заповедника...

Једно од најјачих усташких утврђења на Банији било је у селу Грабовцу код Глине. Од њих осамдесетак колико их је овде било није се знало ко је већи зликовац. Зграда је била од тврдог материјала са безброј пушкарница, а подземним ходницима била је повезана са спољним системом одбране. Сматрало се да је напасти ово утврђење узалудан посао, јер су усташе из Глине и Петриње могли брзо да им притекну у помоћ.

И ту је требало послужити се лукавством. Одлучено је да се напад изведе по дану, онда када будност противника опадне, јер се већина партизанских акција изводила по ноћи. Избор је пао на Прву чету командира Гигца и већ у свануће чета обучена у домобранске униформе кретала се путем који води од Петриње ка селу Грабовцу. На челу се налазио студент Младен, који је добро познавао домобранске команде и односе међу њима. Код самог утврђења, стражар из свег гласа дрекну:

— Стој! Ко иде?

— Тридесет шеста пешадијска чета из Петриње — одговори Младен.

— Један напред, остали стој! — повика усташа.

На пет корака пред стражаром Младен стаде. Усташа га је питао за знаке распознавања.

— Не знам ваше знаке, кога ђавола гњавиш! — одбруси му Младен. Позови ми свога заповедника да се с њим објасним!

За то време Гигац је са четом поседао крај пута. После десетак минута заповедник се појави ,још мамуран од спавања. Младен му пружи руку.

— Долазите без претходне најаве, а не знате ни наше знаке распознавања.

— Ја само вршим своју дужност према наређењу команданта из Петриње — и Младен даде знак чети да пође напред у усташко утврђење.

Један део усташа је спавао, а неки су тек доручковали. Када је Гигац оценио да је моменат за напад на усташе из свег гласа је повикао усред усташког логора:

— Предајте се, овде су партизани! Ко се макне погинуће.

Почела је пуцњава. У дворишту усташког утврђења врило је као у котлу. Зграду је захватио пожар. Неколико усташа оставило је главе у утврђењу, а остали су са својим командирима били заробљени.

Напад на Лебреницу

И Лебреница, гребен између Двора на Уни и Босанског Новог, сматрала се неосвојивом од почетка рата. Али, Гигац је са својим неустрашивим борцима и овде стигао. Тачно у поноћ, једне јесење ноћи 1942. године, он је напао злогласну Лебреницу. Ноћ се одједном претворила у дан. Усташки топови, митраљези и бомбе тукли су без престанка, али јуриш Гигчеве чете нису могли зауставити. За непуних петнаест минута жестоке борбе некада неосвојива Лебреница остала је без усташке посаде. Стотинак усташа било је заробљено.

То су само неки подвизи чувеног банијског борца Адама Петровића Гигца из првих година народноослободилачког рата Банијаца. Данас он живи у селу Великом Градцу код Глине. Остао је на својој Банији. За ратне подвиге у прошлом рату Гигац је, поред многобројних одликовања за храброст и заслуге у рату, одликован и Орденом народног хероја.

НАЈВИШЕ ПЛАНИНЕ

Триглав 2863 метра — Јулијски Алпи
Големи Кораб 2764 м — Кораб
Титов врх 2747 м — Шар-планина
Шкрлатица 2738 м — Јулијски Алпи
Мангарт 2678 м — Јулијски Алпи
Борислаец 2662 м — Борислаец
Ђеравица 2656 м — Проклетије
Јаловец 2643 м — Јулијски Алпи
Бистрица 2640 м — Шар планина
Езерска чука 2604 — Шар-планина
Перистер 2600 м — Баба
Кепи Бар 2595 м — Кораб

АЛИ БАБА И ЧЕТРДЕСЕТ РАЗБОЈНИКА

ОСВЕТА

У стан Алиде Пороти у Риму током прве седмице после њеног венчања почели су да пристижу усисивачи. На крају их је било тачно 250 на броју. Млада жена није знала шта да ради с толиким усисивачима а још већу бригу су јој задавали рачуни за њих чију су исплату инкасанти упорно захтевали. Да би се спасла беде млада жена се обратила полицији. Поручилац је убрзо откривен. Био је то њен некадашњи обожавалац који је на тај начин желео да јој се освети што није хтела да се уда за њега.

Ђ. ЛОБАЧЕВ

ТАЈАНСТВЕНА ПЕЋИНА

А у пећини истраживачи су стигли до гусаревог блага.

ПИТАЊА:

9. Шта пише на зиду пећине?
10 Шта на капетановом мосту?
11. А шта у радиограму?

АЈНШТАЈН И ЧАРЛИ

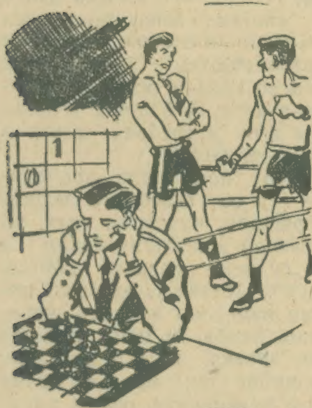
О једном свом рођендану Чарли Чаплин примио је од Алберта Ајнштајна телеграфску честитку:

— Оно што је нарочито велико у вашој уметности, драги мој Чарли, то је ваша интернационалност. Вама се диве у целоме свету и свако вас разуме.

На то Чарли одговори телеграмом:

— Али ваша слава, драги професоре, још је много већа. Вама се диве у целоме свету, мада вас нико не разуме.

ШАХОВСКЕ ПРИПРЕМЕ

ШАХОВСКА такмичења одвијају се за неупућене монотоно. У сали где се одигравају партије влада тишина која понекад недозвољено ремете аплаузи упућени победнику. Правило је да се нечујно током 5 часова игре склапају ремији, бележе победе и порази. Љубитељи шаха за то време могу да уживају у лепим партијама или да се љуте на оне мајсторе који брзо ремизирају. Са великих демонстрационих табли они на крају могу да прочитају постигнуте резултате, док за сва остала збивања на шаховском борилишту и око њега могу да сазнају сутрадан из штампе. Новинари, ти вечити пратиоци шаховских збивања, приближавају шаховску игру хиљадама љубитеља те древне игре. Вести потекле из њихових пера интересантније су од сувих стручних информација. Захваљујући њима скинут је вео и са припрема мајстора пред наступе на турнирима и мечевима.

Забележено је да је дугогодишњи првак света у шаху Ласкер тражио да га на више месеци унапред обавесте о листи учесника турнира за који је добио позив. На тај начин он је могао темељно да проучи игру будућих противника. На самом турниру он се предавао шаху. Чак ни писма никоме није писао сматрајући да би га то деконцентрисало. За разлику од њега савремени врхунски играчи су скоро сви одреда и извештачи штампе, радија, телевизије и стручних часописа са турнира. На овогодишњем Турниру мира у Загребу било је мало учесника који за време такмичења нису били и новинари.

Учествовање на шаховским турнирима представља велики напор. Утврђено је да на крају једног турнира неки шахисти изгубе и по неколико килограма. Поред тога њима је потребан и одмор, јер недеље проведене за шаховском таблом исцрпљују и физички и психички. На физичку припрему пред шаховска такмичења почела је да се обраћа пажња у првим деценијама овог века. Арон Нимцовић је говорио да за успехе на турнирима има да захвали гимнастици. Пред један наступ 1929. године 3 месеца је радио гимнастику и после тога освојио прво место. Припремајући се за меч са Аљехином изазивач Еве прешао је многе километре на бициклу. Ботвиник је познат по веома строгом режиму живота. „Доктор техничких наука" веома дисциплиновано проводи део дана у дугим шетњама и природи. За време турнира у Нордвајку (Холандија) почетком ове године устајао је врло рано да би у друштву са др Петром Трифуновићем пешачио километрима дуж морске обале. У његове припреме спадају и тренинг-партије, које се према договору никада не објављују, и бука од радиопријемника за то време. На тај начин тренинг се прилагођава условима такмичења где је присутна недисциплинована публика. Није случајно што се на шаховским карикатурама Смислов појављује одевен као боксер. Он је у припреме уврстио поред пливања и бокс. За то је ангажовао и тренера боксерског стручњака Огуренка. Прави боксер је био првак Бугарске Падевски као студент економије у Варни. Резултати које је постизао као члан Боксерског клуба „Академик" били су слабији од оних на шаховском пољу, па је напустио ринг али не и физичке припреме. Почео је да се бави фудбалом и у заједници са неколицином шахиста формирао клуб „Рокадо". И наши шахисти се баве спортом пред шаховска такмичења. На шампионатима државе у шаху посебан догађај за учеснике и публику су фудбалске утакмице између шахиста и екипе града домаћина.

НАЈМЛАЂИ ОДГАЈИВАЧ ОРХИДЕЈА НА СВЕТУ

Тачно на свој девети рођендан дечак Џон Вебер из Енглеске проглашен је за најмлађег члана светске организације одгајивача орхидеја. Овај малишан, иначе, личи на све своје вршњаке широм света: он је несташан, прави ларму, туче се са својим вршњацима игра фудбал, задиркује девојчице и пушта змајеве. Али, по нечем се ипак издваја: он гаји, и то са великим успехом орхидеје.

Почело је тиме што му је деда поклонио неколико биљки орхидеја. У малој стакленој башти дечак је неговао нежне биљке и оне су лепо напредовале. Први успех постигао је Џон ускоро на једном такмичењу одгајивача орхидеја где је приказао своје биљке. Већ тада је био изабран за најмлађег одгајивача орхидеја у Енглеској.

Људи из суседства нуде му новац за ово скупо цвеће али он неће да га продаје. Он каже: „Ја волим да гајим ретке биљке. Кад би их продавао престале би да ме интересују". Налази да су интересантне и поштанске марке разних земаља које сакупља са истом ревношћу са којом гаји орхидеје.

ШАХОВСКИ КАЛЕИДОСКОП

Проблем посвећен космонауту. — Поводом 12. априла 1965. године — четврте годишњице првог лета у космос који је извео Јуриј Гагарин, бугарски композиста Вл. Рангелов из Пловдива саставио је проблем и посветио га том значајном подвигу. У проблему је већина фигура распоређена у облику слова „Г" а бели даје мат црном у 3 потеза.

Најкраћа партија. — У партији Емир Бреди—Бренда на првенству средње Азије 1924. године био је повучен само један потез и одмах закључен реми. То се десило у последњем колу турнира у које је Емир Бреди ушао са два поена предности. Пошто је повукао краљевог пешака за два поља понудио је реми. На то је Бренда размишљао нешто више од једног минута и одмах затим је закључио мир, мада борба на 64 поља у ствари није ни почела!

Тартаковерова оцена. — На међународном турниру у Баден-Бадену 1925, године учествовали су играчи који су припадали шаховском врху тог времена. Једино су били одсутни Ласкер и Капабланка. Коментаришући победу Аљехина, који је из 20 партија освојио 16 поена без пораза, шаховски новинар и велемајстор Тартаковер је писао: Капабланка има титулу, Ласкер је имао титулу, али само Аљехин игра снагом шампиона света у шаху! И заиста две године касније Аљехин је у мечу победио Капабланку са 18,5:15,5 и постао првак света у шаху.

Мат краљем. — 1912. године одиграна је партија између Американца Едуарда Ласкера и енглеског мајстора сер Џорџа Томаса. Та партија, у којој се сер Томас бранио Холандском одбраном — и изгубио, не би ушла у шаховску литературу да се у њој није десило нешто јединствено. У 11. потезу Ласкер је жртвовао даму и форсираном серијом шахова „преселио" црног краља са поља г8 на поље г1. Онда је следио потез белим краљем на поље д2 и уједно шах-мат јер је ступио у дејство топ са поља а1.

Мајстор ушао у замку. — Партија Керес—Арламовски на међународном турниру у месту Шчавно-Здруиј, 1950. године имала је само 5 потеза. Керес је играчу са црним фигурама, који се бранио одбраном Каро-Кан, поставио замку у 4 потезу. Пољски мајстор је после „студирања" позиције одиграо потез коњем који је омогућио Кересу да му да, такође коњем, загушени мат. Црни краљ, окружен сопственим фигурама, није имао места за одступницу.

ПИСАЦ »МОБИ ДИКА«

Живот поморца и писца Хермана Мелвила био је пун авантура и страдања као и живот његових личности.

ДВАДЕСЕТ осмог септембра 1891. године умро је један стар човек у тишини, у стану у коме је као царински инспектор проживео 28 година. Једне једине новине опростиле су се од њега у три реда.

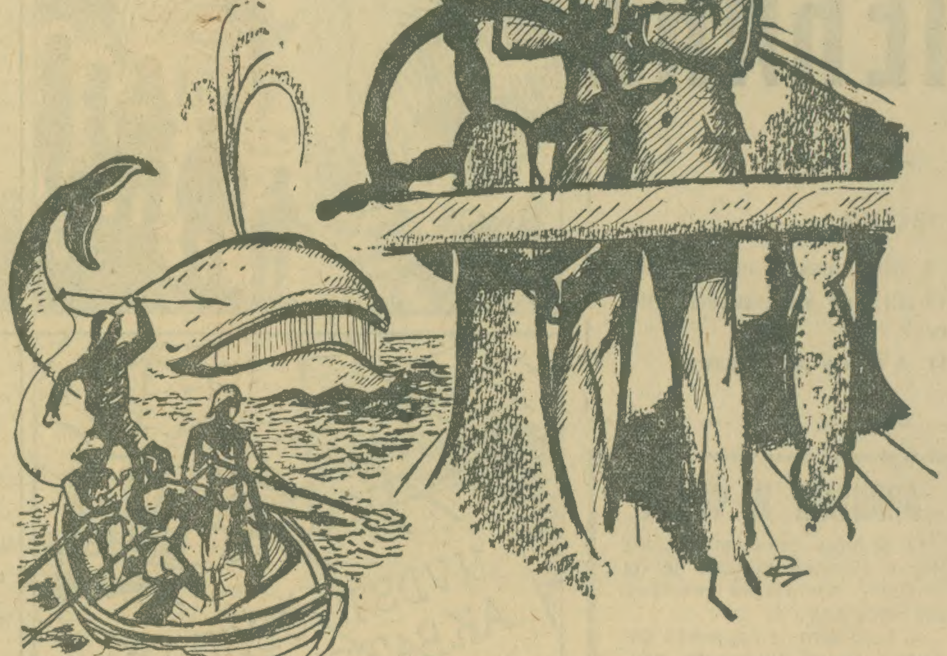
Данас је друкчије. Име Хермана Мелвила једно је од најпопуларнијих у америчкој литератури. У библиотекама има не само његових књига него и књига написаних о њему. Његово главно дело је „Моби Дик“, објављено први пут 1851. године, прошло је готово незапажено! Тридесет година после његове смрти, 1921. дело је по други пут објављено и тада је доживело успех. Данас је ова књига штампана у милионском тиражу.

Још у првој младости могло се запазити да Мелвил не живи по устаљеним правилима него некако на свој начин. Када му је отац изгубио иметак морао је Херман да напусти школу. Испомагао је у шеширџијској радњи свога брата, копао кромпир на ујаковој фарми, покушавао да ради у једној њујоршкој банци. Онда се једног дана појавио у њујоршкој луци и ступио као морнар на брод који је требало да исплови за Ливерпул. Имао је седамнаест година. Плата је износила три долара месечно.

Био је здрав и јак и вољан да поднесе све тегобе. Ипак прљавштина на броду сметала му је а такође и лоша храна. У својим успоменама он каже: „Само једном видео сам да се кувар пере и то у лонцу од супе једне тамне ноћи када је мислио да га нико не види“. Разочаран Мелвил је после повратка био неко време учитељ, али ни ту се није задржао и после нешто више од три године одлучио је да се опет отисне на море. Кренуо је пешке у Њу Бедфорд и укрцао се на брод китоловац који је пловио у Јужно море. На овом броду било је још горе него на оном за Ливерпул. Капетан је био грубијан, коњско месо загађено од мува, двопек тврд као камен: могао се јести само на оним местима где су га већ црви начели. Морнари неприступачни и неотесани изузев младића по имену Тобијас Грин. Он се спријатељио са Мелвилом и када је брод после петнаест месеци лова на китове пристао на острву Нукухива због репаратуре, одлучили су да побегну.

Са собом нису узели ништа осим нешто двопека и дувана. Пет дана их је пут водио узбрдо и двопек је био већ скоро поједен када су пред собом угледали лепу висораван. Били су већ опоменути да се чувају ове долине јер су је насељавала племена Таипи, на злу гласу. На њихово чуђење урођеници су их у почетку примили мало подозриво али касније љубазно.

Приликом успона Мелвил је задобио на носу болну оteклину и поглавица Таипија који га је заволео није се противио када је предложено да Грин сиђе до луке и доведе лекара. Али, Грин се никада више није вратио, вероватно се одвезао неким китоловцем.

Тако је Мелвил неколико недеља прележао код овог племена у некој врсти заробљеништва. Они су му дали склониште и једног слугу, давали су му најбоља јела. Херман Мелвил био је стасит, снажан, привлачан младић и дивљаци су у њему гледали гласника неба кога треба волети и поштовати. И он је своје домаћине заволео.

Гостопримство Таипија било је помало насилно. Они га нису пуштали да оде. Није смео на путу за луку да прекорачи одређену тачку.

После четири или пет недеља које су му изгледале као четири месеца угледао је поред острва један брод китоловац. Капетан који је чуо да се неки амерички морнар налази као заробљеник код Таипија, послао је чамац са урођеницима који су носили мускету (пушка) барут и неколико бала памука чиме је требало да га откупе. Једна група из племена Таипи дошла је због ове трговине у луку, али, за понуђену робу није хтела да да свога госта. Док су се они ценкали, скочио је Мелвил у чамац и отиснуо се.

Таипи су скочили за њим. Њихов вођа, поглавица по имену Мау-Мау дохватио је весло и преврнуо би чамац да Мелвил није зграбио чакљу и ударио га. Мелвил није видео како поглавица тоне у окрвављеној води јер је пао у дубоку несвест.

Мелвил је имао 22 године када је напустио Нукухиву Следиле су још три немирне авантуристичке године. Када се вратио кући био је препун узбудљивих прича. Пошто је морао некако да се исхрани покушао је да пише о својим доживљајима. Његове књиге „Таипи“ и „Ому“ имале су успеха а три књиге које је написао следеће године донеле су му толико новца и толико славе да је веровао да ће као писац моћи да живи.

Али ни новац ни слава нису га задовољили. Тежио је за тим да за собом остави нешто вредније него што су описи Јужног мора.

У једном писму он каже:

„Тек од двадесет пете године почиње мој живот“. Нико би рекао да је било супротно. До своје 25. године живео је Мелвил бурним активним животом — а тада је почео да размишља о животу. Коначно је почео да чита и ту међу књигама осећао се боље него на мору. Читао је посебно Шекспира и друге драматичаре и био понесен снагом њихових речи.

Не зна се тачно када му је дошла идеја за мајсторски роман „Моби Дик“ — драму о непријатељству између човека и Левијатана. Он је сањао о томе да у догађаје угради своје појмове о добру и злу који су га тако дуго мучили. Иако је он готово две године — о којима прича у својим авантуристичким књигама — провео на палуби китоловца, ни у једној није описао грозан подухват убијања кита. А Мелвил је знао све што је требало знати о лову на китове.

Међу поморцима проносили су се гласови о једном страшном, чудесном киту, циновском и потпуно белом, кога су неки назвали „Моби. Дик“. Мелвил је за свој роман измислио личност капетана Ахаба, не мање чудноватог човека, који је крстарио морима пун мржње према том белом киту, гоњен манијом да га стигне и убије...

У јесен 1850. повукао се Мелвил на једну фарму и кад је жетва завршена оставио је све друго и почео да пише књигу. После годину дана била је завршена а 1851. објављена. Исто тако после годину дана била је већ готово заборављена.

Ипак, Мелвил није напустио писање. Чак и кад је постао службеник да би могао да исхрани породицу, успео је да напише једну причу „Били Бад“ која је откривена тек после његове смрти и данас се сматра класичном.

Седамдесет година касније, тридесет година после Мелвилове смрти, написао је познати енглески критичар прочитавши ту забавну књигу — „Пошто сам то учинио, могу да кажем да у читавој историји литературе не постоји таква књига, да човечији дух није више у стању да створи још једну такву и да ја њеног писца стављам у исти ред са Раблеом, Свифтом, Шекспиром“.

WALT DISNEY

МЕРИ ПОПИНС

ТАЈАНСТВЕНО ОБОЉЕЊЕ КОД АМЕРИЧКИХ ПЧЕЛА

Амерички ентомолози веома су узнемирени: хиљаде кошница пчела умире без нарочитог разлога и без лека. Овај феномен примећен је у јесен 1963. године а 1964. се поновио у још већој размери. Ове године ентомолози и пчелари са још већом узнемиреношћу очекују крај лета. Обољења је захватило јужне државе: најпре се појавило у Луизијани, затим Тексасу; одатле је прешло у Алабаму, Нови Мексико, Аризону и Калифорнију. У извесним областима 50 одсто кошница је већ уништено. И поред свих проучавања узрок обољења засад није пронађен.

Филм

ПРИЧА о овом, данас веома познатом, филмском глумцу почиње у једној дрварској радњи у Каиру. Његов отац желео је да му син направи каријеру у трговачком свету. И заиста, у почетку је изгледало да ће тако и бити: младић је био врло способан, купаца је било доста. Отац је био задовољан, али не и младић Мишел Шалхуб — то је право име Омара Шарифа. Он је желео да постане глумац.

Та жеља само се појачала за време школовања у Каиру. У колеџу су ученици давали аматерске позоришне представе и ту на бини Мишел је показао још веће способности него у очевом послу. Одушевљен атмосфером позоришта, Мишел је решио да крене у свет и стекне уметничку славу. Био је млад и пун оптимизма.

Данас се он више не зове Мишел Шалхуб већ Омар Шариф и познат је филмској публици широм света. Досад је снимио 26 филмова од којих су најпознатији: „Лоренс од Арабије", „Пропаст римског царства", „Твоје време је прошло", „Жути ролс-ројс" и „Џингис кан". Ипак и он сам и публика највише очекују од његовог двадесет и седмог филма који глумцу пружа животну шансу. Наиме, поверена му је главна улога у филму „Др Живаго" по роману руског писца Бориса Пастернака. Партнерка му је млада Џералдина Чаплин.

ОМАР ШАРИФ У ФИЛМУ „ЖУТИ РОЛС-РОЈС"

То су све успеси које је овај млади глумац постигао. Али у почетку није све изгледало тако сјајно. Прво се он писмом обратио Глумачкој академији у Лондону с молбом да га приме. Академија га је одбила, али не и један режисер који је видео у младићу не само амбицију и вољу да постане глумац већ и смисао за тај посао. Поверио му је једну малу улогу и није се преварио. Мишел Шалхуб био је изразито фотогеничан, али је запињао кад је требало говорити арапски. Млади Арапин није знао да говори свој језик! Ево објашњења за овај парадокс: у кући дрварског трговца говорило се углавном француски, а у колеџу је говорни језик био енглески. Зато је млади Египћанин, да би могао напредовати, морао темељно да научи свој матерњи језик.

Тако је снимио 22 филма у Египту. Његова интернационална филмска каријера започела је романтичном улогом пустињског шеика у „Лоренсу од Арабије". Својом улогом у овом филму Омар Шариф је ушао у ужи избор за Оскара, али златна статуа припала је овог пута Питеру О' Тулу који је играо у истом филму.

После ове успешно одигране улоге, почео је Шариф да добија многобројне понуде. У почетку то су биле типизиране личности из историје које су све личиле једна на другу. Такав је на пример Омаров Џингис кан. Сад је изгледа готово са улогама у шареним историјским спектаклима: режисер Дејвид Лин понудио му је да игра доктора Живага. Први пут овај глумац добио је озбиљну карактерну улогу.

ПЕНИ — ЧИТАВО БОГАТСТВО

Виктор Килминстер, службеник једног лондонског предузећа, и његова вереница Линда Џонсон добили су од рођака, страсног нумизматичара, као веренички поклон један пени. Овај пени, и још пет таквих, искован је 1933. године у Великој Британији. Од тих шест комада два је задржала ковница, три су узидана у темеље нових грађевина. Викторов пени је једини из емисије 1933. године и представља сада читаво мало богатство.

Скупа свечаност

Познато је да се готово у свим државама света крај рата поздравља илуминацијама. Један од највећих ватромета одржан је у Лондону на обалама Темзе 8. јуна 1945. године. Њиме се поздрављао крај другог светског рата. Американци су имали највећу илуминацију 1892. године. Њу је посматрало више од милион људи. Међутим, најскупљи ватромет одржан је у Америци 1902. године када је чувени новинарски магнат Рандолф Херст изабран у Сенат. Своју победу он је хтео да прослави величанственом илуминацијом на Медисон скверу. На несрећу једна ракетла је експлодирала пре времена и ударила у читаву гомилу других ракетла које су одједном експлодирале. Експлозија је била тако снажна да су сва врата и сви прозори испали из својих лежишта. Дванаест људи је погинуло на лицу места а још толико касније умрло услед задобијених повреда. Преко стотину посматрача озбиљније је рањено.

ЗАТВОР НА ПРОДАЈУ

У Ричмонду је за време америчког грађанског рата постојао чувени затвор Либи у којем су се налазили заробљеници из северних држава. Затвор је постао чувен по тунелима које су затвореници копали да би побегли. Иначе, пре рата ту је био огроман четороспратни магацин.

Када је 1888. године отворена светска изложба у Чикагу, пословни људи веровали су да ће направити добар посао ако изложе и тај затвор. Наравно, за то су наплаћивали улазнице. Купили су затвор, срушили га пажљиво и пренели у Чикаго. Није било лако преселити 900.000 цигала. Све су оне биле споља обележене, као и греде, врата, прозори итд. Било је потребно десет композиција док није пренет сав материјал у Чикаго који је од Ричмонда удаљен 1500 километара. Куповина и пренос стајали су око пола милиона долара. Али, све се то исплатило. Радозналост посетилаца изложбе била је огромна. После затварања сајма, затвор је продат по деловима. Најчешћи купци били су некадањи становници ове зграде.

ИМА ГА И ПО ЗВЕЗДАМА

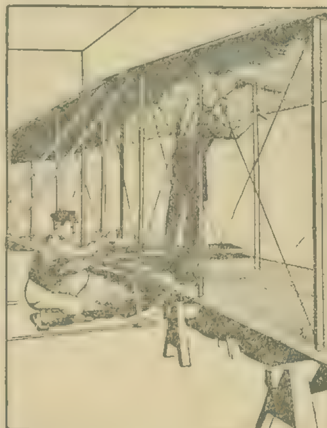
„Техтенијум" је нови хемијски елемент који одлично штити метал од рђе. У природном стању има га на удаљеним звездама, а на земљи се издваја из талога добивеног нуклеарним сагоревањем. „Техтенијум" је прва почела да производи једна фабрика у америчкој држави Кентаки.

Човеков лет

6.

Да би што боље проучили дејство ваздушних струјања, браћа Рајт су изградила специјалан ваздушни тунел. Помоћу њега они су постигли разне услове и правце струјања ваздуха и то под контролом. И не само то, захваљујући овом тунелу, они су исте услове могли да понављају безброј пута да би утврдили оно што их занима и оно што им је било потребно за даљи напредак у раду.

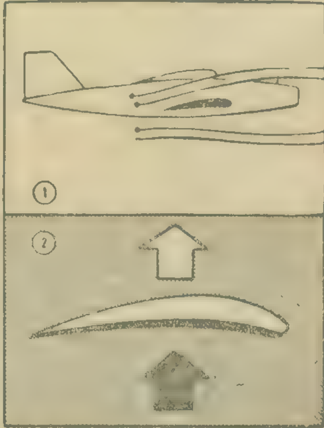
7.

Септембра 1903. године браћа Рајт су били готови с конструкцијом тог првог авиона. Био је то биплан с распоном крила од 12 метара, а покретао га је бензински мотор јачине 13 коњских снага, за који су такође браћа Рајт дали нацрт. Пилот је, да би управљао летом авиона, лежао на доњем крилу.

8.

После много одлагања, Вилбур и Орвил су најзад, 17. децембра 1903. године код Кити Хока у Северној Каролини, на месту које је било налик на пешчару са пуно дуна, полетели. Том приликом они су начинили укупно четири лета. Најдужи је био 255,6 метара, а трајао је 59 секунди.

9.

Принципи летења које су браћа Рајт тако помно проучавала данас нам изгледају веома једноставни. На горњем цртежу, под бројем 1, док се авион креће напред, ваздух почиње да струји и тече око крила. На доњем цртежу број 2, видимо да авион, тј. крило а самим тим и авион, бива потискиван нагоре захваљујући облику крила.

10.

У самом почетку оно што су браћа Рајт постигла изгледало је скоро невероватно. Штампа, као и јавно мнење, сматрали су их за људе жељне рекламе. А онда, мало помало, ипак је схваћено да су они постигли крупан напредак и свет је почео да им одаје признање. Јер оно што су њих двојица постигла било је вековни сан човека.

11.

Рађање нових нада. Када је човек стекао „крила", почело је нагло да расте интересовање за даљи напредак и усавршавање авиона. Људи широм света су се дали на посао. Сад је човек био на неки начин изједначен са птицом. Била је отворена нова страница у историји авијације.

12.

Напредак. — Наредних двадесет година, после успешног лета код Кити Хока, начињен је ванредан напредак. Авион је умногоме усавршен и осигуран. Један од првих корака је било стварање правог трупа, потом стављање точкова уместо клизача за спуштање и увлетање. Затим су уследили већи и јачи мотори.

13.

Навигација. — Док је авијација била још у повоју навигациони систем био је исто толико неразвијен као и сами авиони. Пилот се користио пругама, рекама, путевима и другим објектима за одређивање оријентације летења. Није било радија и пилот није био у могућности да одржава везу са земљом док се налазио у ваздуху.

14.

Приредбе. — У време почетка авијације биле су веома популарне приредбе на којима је демонстрирана вештина летења. Авијатичари су изводили смеле атракције изнад насељених места или сакупљене масе света. Ово је још више развило интересовање за летење.

15.

Путнички авиони. — Први редовни путнички авиони били су права сензација. Непостојање радија онемогућавало је летење по мраку; због оријентације летело се само дању. Ако је пут био дуг, онда би путници дању користили авионе а увече сели у воз, да би када сване опет на неком згодном месту, на коме је било авионских веза, узели авион.

ТАЈНА КИНИНОВОГ ДРВЕТА

Чудесни тајни лек за лечење грознице. Зашто је полудео ботаничар Жисје? Група научника стрељана. Подвиг Индијанца Мануела Маманија.

ТОКОМ многих векова људи су пробали многа средства за лечење маларије, почев од сока из вучјих очију па до лова вештица, али је неумољива грозница и даље односила милионе људских живота. Једини лек за ову болест лежао је скривен у прашумама Јужне Америке. Међутим, о његовом постојању није се знало до краја 15. века.

Врачар Талбор лечи од маларије

Око 150 година после открића Америке, 1641. године, вратио се у Шпанију вицекраљ Перуа гроф Кинон. На броду је, заједно са чудесним лековитим биљкама Новог света (безбројним травама, балзом, корама и корењем,) носио и извесну количину „перуанске коре“. У то време у Европу је стизало мноштво лековитог биља из Јужне Америке: лишће коке у којем има кокаина, хенолидиј који чисти од глиста и др. Зато у прво време на ову кору није обратио пажњу. Кинон је тражио да се проучи дејство ове биљке, али су шпански лекари сматрали да она нема никакав значај за медицину. Век касније ово дрво је прозвано киноновим именом.

Средином 17. века кора постаје позната под именом „језуитског прашка“, језуити су сазнали за тајну лековитих својстава ове коре од Индијанаца. Крајем тог века она у Енглеској добија необично име — „чудесан тајни лек за лечење грознице“. Употребљавајући кининову кору у лечењу маларије врачар Талбор стиче огромну славу. Од његовог лека оздрављује енглески краљ, који је већ скоро умирао од маларије. После тога Талбор одлази у Француску где лечи француску краљевску породицу и дворјане. Епидемије маларије нису више косиле људе као неколико година пре тога. Али, било је потребно још много деценија док медицина није признала за лек против маларије кору дрвета из далеких прашума у Јужној Америци.

Седамнаест година узалудног рада

Могућност за решење тајне кининовог дрвета представљао је одлазак француске астрономске експедиције у Јужну Америку 1735. године. Један од њених учесника, астроном Ла Кондамин, успео је 1737. године да види тајанствено кининово дрво. Он је послао кратак опис те биљке познатом ботаничару Линеју, оном истом научнику који је кининовом дрвету дао име грофа Кинона.

Враћајући се из Перуа у Француску астроном Ла Кондамин је понео неколико младих примерака кининовог дрвета. Међутим, на дугом путу све су се биљке осушиле. Отада следи читав низ неуспеха истраживача кининовог дрвета.

Најмлађи учесник француске астрономске експедиције ботаничар Жисје, остао је у Јужној Америци да би подробно проучио ову лековиту биљку. Он је провео у Локсу неколико година и сазнао за постојање четири врсте кининовог дрвета: црвеног, жутог, белог и сивог. Сазнао је да дрво расте на влажним падинама Анда на висинама од 1600—2400 м. не у већим скуповима, већ усамљено, што јако отежава сабирање лековите коре. Кининско дрво (Cinchona succirubra) достиже обично висину од 25 метара. Има мало грана и кожасто лишће које не опада. Жисје је сазнао да кора разних врста ове биљке има неједнако лековито дејство.

Жисјеове сандуке, у којима је био сакупљен огроман материјал — тада науци непознате биљке, животиње и минерали годинама је чувао и о њима се старао један његов слуга. После 17. година рада Жисје је одлучио да се врати у Француску. Али, уочи поласка, његов слуга је нестао заједно са свим сандуцима и белешкама научника. Никада није пронађен ни он нити Жисјеове белешке. Природњак је полудео. По повратку у Француску ничега се није сећао нити је било шта знао да каже о кининовом дрвету.

„... после тога ме стрељајте!“

Почетком 19 века група младих и способних ботаничара из краљевства Нове Гренаде (садашња Колумбија) детаљно је проучила распрострањење кининовог дрвета и припремила многобројне карте, цртеже и описе. И они су такође доживели неуспех. Интересовали су се не само за кинин; узели су активно учешће у устанку против шпанских колонизатора 1811. године. Желели су да ослободе своју домовину од Шпанаца. Године 1816. целу групу ботаничара похватала је шпанска краљевска војска и осудила их на смрт.

Ботаничар Франциско Хозе де Калдас је показао шпанским официрима свој готово завршен рад о кининовом дрвету. Рекао им је: „Молим вас да извршење казне продужите за шест месеци. За то време ћу завршити рад и припремити га потпуно за штампу. После тога ме и стрељајте!“ Али, шта су тада знали ограничени умови шпанских краљевских официра о науци, а поготову о кининовом дрвету! Стрељали су Франциска Хозе де Калдаса заједно са његовим друговима. Збирка коју су научници сакупили пропала је, а рукопис нестао.

Бели прашак

Први потпуни научни опис кининовог дрвета објавио је тек 1849. године у Паризу ботаничар Ведел. Кора кининовог дрвета се тада увелико употребљавала као лек против маларије. Вршени су покушаји да се она учини погоднијом за лечење. У томе је успео професор Харковског универзитета Ф. И. Гизе. Он је још 1816. године успео да издвоји из кининовог дрвета алкалоид кинин, којим се и сада лечи маларија. Уместо огромних количина коре кининовог дрвета сада је било довољно дати болеснику неколико грама белог прашка — кинина.

Чим је извршио издвајање алкалоида кинина из коре ове биљке, одмах је примећено да највеће количине овог лека даје кора увезена из Боливије. Тамо расте посебна врста кининовог дрвета — (Cinhona kalisa). За фабричку производњу кинина било је потребно сакупљање коре цинхоне калисе у огромним количинама. Али, како је добавити? Само су становници боливијских прашума знали где расте скупоцена калиса. Једино је Индијанац био у стању да и са велике даљине угледа стабло кининовог дрвета и без грешке одреди којој врсти припада по особеном трептању лишћа на ветру и по тону његове боје. То Европљани никада нису успели да учине. Зато су боливијски Индијанци имали „монопол“ у сабирању коре кининовог дрвета. Те људе, сакупљаче скупоцене коре, називали су каскаријерима. Они су одлазили у прашуму на недељу две заједно са својим породицама.

Кроз прашуму и преко планина

Француски ботаничар Ведел тражио је ту врсту кининовог дрвета у прашумама Боливије. У то време су боливијски властодршци забрањивали под претњом смртне казне извоз семена кининовог дрвета из Боливије, да би тако спречили ширење овог драгоценог стабла. Ипак, и поред те претње семе правог кининовог дрвета је однето из Боливије. То је учинио Енглез Лецер, који је око тридесет година живео у Јужној Америци у граду Пуно на обали језера Титикаке. Он је 1845. године организовао са групом Шпанаца експедицију за тражење кининовог дрвета на територији Перуа. Лецера је пратио Индијанац Мануел Мамани, рођен у Боливији, који је још као дечак сакупљао кору кининовог дрвета. Он је одлично познавао све особине свог дрвета. После двомесечног трагања по перуанској прашуми експедиција се вратила у град Пуно празних руку.

Индијанац Мануел је оставио Лецера 1861. године и вратио се у своју земљу — Боливију — где је поново постао сакупљач коре — каскаријер. Четири године је сакупљао кору и тек после тога је предузео дуго и опасно путовање. Напустио је Ла Паз у време најјачих киша када је прашума непроходна, када чак ни Индијанци не сакупљају кору кининовог дрвета. Он се савлађујући разне тешкоће пробијао кроз непрегледну прашуму, затим преко планинских венаца Анда.

На целом путу није никога срео, јер је путовање у то време године било скоро једнако самоубиству. Његов циљ био је град Таки у Перуу, где је стигао потпуно здрав, прешавши пешице преко 800 километара најтежег пута и то по најгорем времену.

У густој Мануеловој коси био је сакривен пакетић због којег се крио — семе кининовог дрвета. То је било семе најквалитетнијег дрвета, најбогатијег кинином које је он нашао у далекој прашуми, куда није могао да продре ниједан научник-ботаничар.

То семе Мануел је поклонио Лецеру, али је учинио грешку: пребрзо се вратио у Боливију где су га одмах ухапсили. Дуго су га испитивали и мучили тражећи од њега да им ода име човека за којег је сакупљао кининово семе. Умро је у затвору после 20 година.

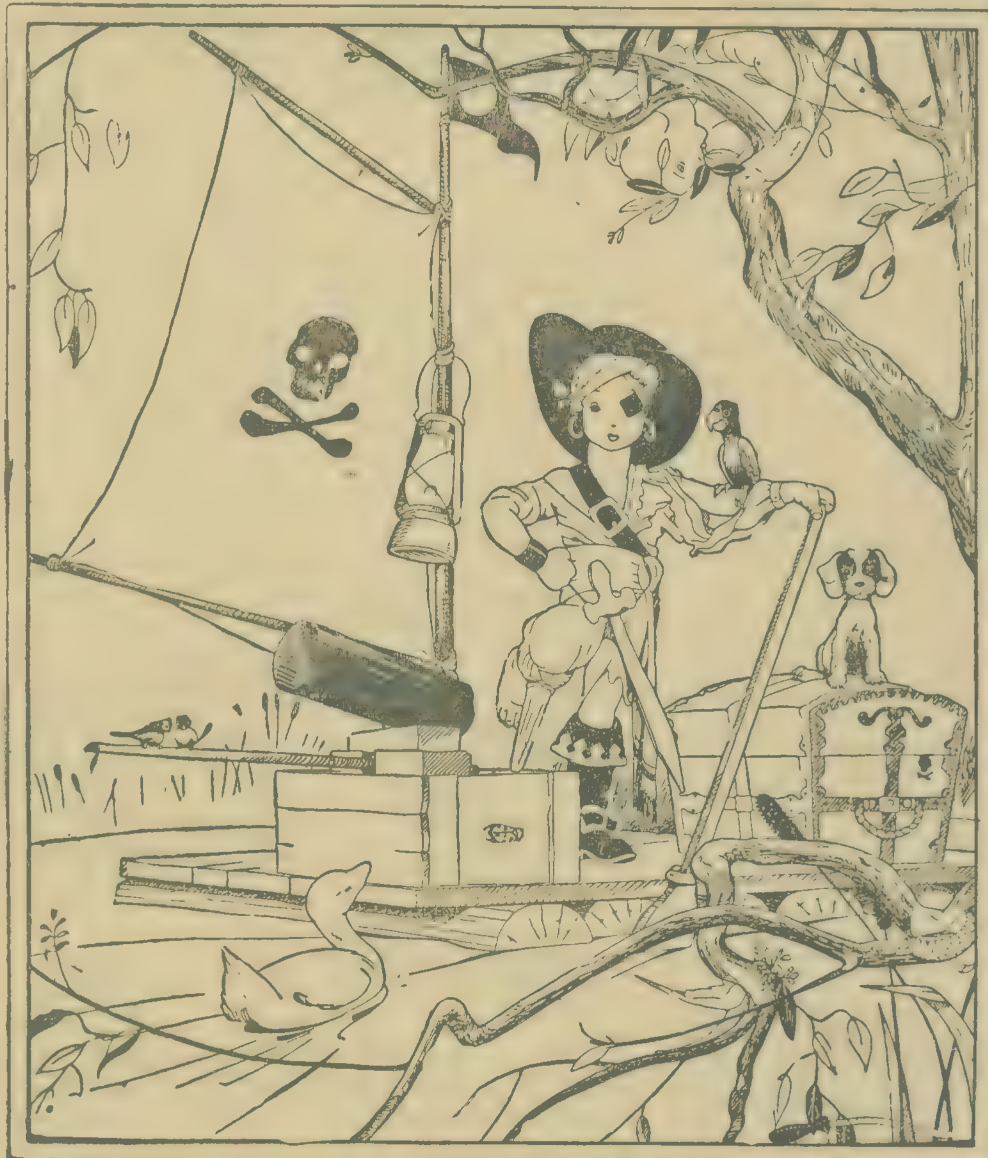
Семе кининовог дрвета, које је Мануел поклонио Лецеру платившн то главом однето је 1866. године на Јаву. Из њега је изникла прва плантажа кининових стабала, која су у својој новој и далекој домовини врло брзо расла. У њиховој кори било је врло много кинина. Мануелово дрво научно се назива „цинхона лецериана“, а његова кора и данас служи као једини природни извор за индустријску производњу кинина.

БУДИТЕ ДЕТЕКТИВ

Један опасан провалник побегао је из оближњег затвора. Шта мислите, да се није сакрио на плажи? Погодите ко је од ових купача одбегли робијаш.

Одговор: то је човек обележен словом Ц, не због кугле која се налази испред његове десне ноге већ због ланца којим му је нога окована.

МАЛИ ПИРАТ

МАЛИ ПИРАТ СМЕЛО ЈЕ КРЕНУО НА ПУТ, АЛИ ЗА ЊИМ ЈЕ ПОШЛА И ЊЕГОВА МАЈКА САМО СЕ ОНА ДОБРО САКРИЛА ДА ЈЕ ОН НЕ ВИДИ. ПОТРАЖИТЕ ЈЕ. ПОРЕД ЊЕ, НА СЛИЦИ ЋЕТЕ НАЋИ ЈОШ ЈЕДНОГ МОРСКОГ РАКА, ПТИЦУ, ЈАБУКУ, ЈЕДАН ЖИР, КОСУ ЗА КОШЕЊЕ ТРАВЕ И — ДА СЛИКА БУДЕ ВЕСЕЛИЈА — ЈЕДНУ МУЗИЧКУ НОТУ.

Фантастична прича

Реј Бредбери

(1)

У СРЕБРНАСТОЈ МАГЛИ

КАД су из ракете изашли у мрклу ноћ осетили су такву хладноћу да је Спендер одмах почео да скупља суво грање за ватру, марсовско грање. О томе да треба прославити долазак није чак ни помислио. Једноставно је скупио грање, потпалио га и почео да пасматра пламен.

Затим је у руменилу, које је обојило ретки ваздух над некадашњим марсовским морем које је испарило, погледао прско рамена ракету која је пренела све њих — капетана Вилдера, Черока, Хезевеја, Сема и њега самога — кроз неме црне звездане просторе и донела у овај беживотни свет маште.

Џеф Спендер је чекао кад ће почети гужва. Гледао је своје другове и чекао: сад ће скочити и завикати... Само док прође ошамућеност од узбудљиве помисли да су они први људи на Марсу, Мада нико о томе није говорио наглас, у дубини душе многи су се надали да њихови претходници нису успели да долете и да ће ловорике припасти њима, четвртој експедицији. Не, нису они никоме желели зло, а ипак мислили су управо тако, маштали о слави и почастима док су се њихова плућа/привикавала на редак ваздух од којег им се мутило у глави чим би кренули мало брже.

Бигс је пришао ватри која се разгоревала и упитао:

— Зашто грање, зар у ракети нема хемијског горива?

— Свеједно је — одговорио је Спендер не дижући главу.

Зар је потребно, неопходно потребно већ прве ноћи на Марсу дићи паклену ларму и извући из ракете такву једну ружну и незгодну справу као што је пећ. То се зове увозни безобразлук. Има времена, стићи ће већ да баце празне кутије конзерви у високе марсовске канале, још ће се по сивом дну марсковског мора вући, лено се превրћући и шуштећи „Њујорк тајмс“, доћи ће време и коре од банана и масна хартија ће се ваљати поред лепих и витких древних развалина марсовских насеља. Он се стресе од те помисли.

Спендер је бацао на ватру гранчице с таквим осећањем као да приноси жртву мртвоме диву. Као да се сви они налазе на огромној хумки. Овде је престала да живи цела једна цивилизација. И елементарна пристојност захтевала је од њих да се прве ноћи понашају како треба.

— Не, стварно, ово треба прославити, баш прославити. — Бигс се окренуо капетану Вилдеру. — Шефе, предлажем да се свима да порција џина и меса и да се приреди мала забава.

Капетан Вилдер посматрао је мртви град који се пружао на миљу од њих.

— Сви смо уморни — проговорио је он одсутно као да је потпуно утонуо у посматрање града и заборавио на своје људе. — Боље сутра увече. А данас нам је доста већ и то што смо срећно прошли кроз космос — ниједном се не сударивши с метеоритом и не изгубивши ниједног члана екипе.

Космонаути су лутали око ракете не знајући куда да се дену: један је положио другом руку на раме, други је поправљао опасач. Спендер их је посматрао оштро и упорно. Они нису били задовољни. Ризикујући живот извршили су велико дело. Сад су желели да се напију на мртво име и да запевају громко своје песме, да отворе такву паљбу да се одмах види какви су они момци: пробили су космос и пристали ракетом на Марс. На Марс!

Али, нико није ни викао, ни певао.

Капетан је наређење издао тихо. Један космонаут је отрчао у ракету и донео конзерве. Отворише их и разделише без буке. Мало-помало и разговор је живнуо. Капетан је сео и направио кратак приказ путовања. Они су и сами све то знали, али било је пријатно утврдити се у осећању да је посао свршен, да је главно прошло. О повратку нису говорили. При двострукој месечевој светлости пресијавале су се кашике, јело им се чинило укусно, вино још боље.

На небу је кресну‌о пламичак и тренутак после тога поред логора се спустила помоћна ракета. Спендер је гледао како се полако отварају мала округла врата и излази Херзевеј, лекар и геолог. Наиме, сваки учесник експедиције имао је два занимања, морало се економисати због места у ракети. Херзевеј је не журећи пришао капетану.

— Дакле, шта има тамо? — упитао је Вилдер.

Херзевеј је бацио поглед на градове у даљини, који су треперили при светлу звезда. Затим је прогутао пљувачку и погледао Вилдера.

— Овај град је мртав, капетане, мртав већ много хиљада година. Као и три града горе у планинама. Али пети град две хиљаде миља одавде...

— Шта је с њим?

— Још прошле недеље у њему су живели...

Спендер је устао.

— Марсовци — довршио је Херзевеј.

— А где су они сада?

— Умрли су — казао је Херзевеј. — Ушао сам у једну кућу. Мислио сам да је и она, као у другим градовима, напуштена пре много векова. Кад тако — покојници. Као да сам залутао међу хрпе јесењег лишћа. Умрли су недавно, највише пре десет дана.

— А у осталим градовима. Проверили сте? Има ли тамо неког живог?

— Никога. Обишао сам многа њихова насеља. Од пет градова четири су напуштена пре много хиљада година. Никако не могу себи да објасним где су се дели њихови житељи. А у сваком петом граду иста слика. Тела, хиљаде тела.

— Од чега су умрли?

Спендер је пришао ближе.

— Нећете веровати.

— Шта је их је убило?

— Мале богиње — кратко је одговорио Херзевеј.

— Немогуће!

— А ипак је тачно. Направио сам анализу. Мале богиње. Њихово дејство на Марсовце потпуно је друкчије него на становнике Земље. Изгледа да се ради о друкчијој измени материја у њиховом организму. Поцрнели су као угарак, осушили се и претворили у трошне црне пахуљице. Да, то су богиње, нема сумње. Вероватно су и Јорк и капетан Вилијамс и Блек — све три експедиције — стигли до Марса. Шта се даље са њима десило сам бог зна, али ја сасвим поуздано знам шта су они, а да ни сами нису тога били свесни, учинили с Марсовцима.

— И нема никаквих знакова живота?

— Могућно је, додуше, да су неки Марсовци приметили на време шта се дешава и побегли у планине. Ако је и тако, могу се опкладити да их је исувише мало да би на њих требало мислити. Дошао је крај ове планете.

Спендер се окренуо и поново сео крај ватре погледа упрта у пламен. Боже, мале богиње, помислите само — мале богиње! Један народ се милионима година развија, усавршава своју културу, прави такве градове као што је овај, настоји на све могуће начине да оствари своје идеале и представе о лепоме и онда све то — умре. Један део нестао је још пре наше ере,дошло им је време и они су скончали тихо, достојанствено су сачекали смрт. А остали? Можда су други Марсовци умрли од отмене болести са страшним и узвишеним именом. Али, ништа слично, до ђавола, њих су уништиле мале богиње, дечја болест код које на Земљи не умиру чак ни бебе.

(НАСТАВИЋЕ СЕ)

БЕСКРАЈНА КИША

На фотељи чиста одећа спремљена за случајног намерника. А онда кафа у топлим бакарним посудама, тиха музика, књиге у црвеним и мрким повезима од коже. Одмах поред ормана за књиге налазила се постеља, ниска, мекана постеља на којој је тако лепо лежати и бити обасјан зрацима онога што је у овој просторији било главно.

Покрио је очи рукама. Стигао је да примети како људи иду к њему, али ништа није рекао. Мало после отворио је очи и поново почео да посматра. Вода која се сливала с његове одеће, направила је бару поред ногу, осећао је како му се суши коса, лице, груди, руке и ноге.

Гледао је Сунце.

Лебдело је у средини куполе — велико, жуто, топло.

Светлело је потпуно бешумно, у целој просторији владала је тишина. Врата су била затворена и само је осетљива кожа још памтила кишу.

Сунце је грејало високо над главом под плавим сводом, благо, златно, чудесно.

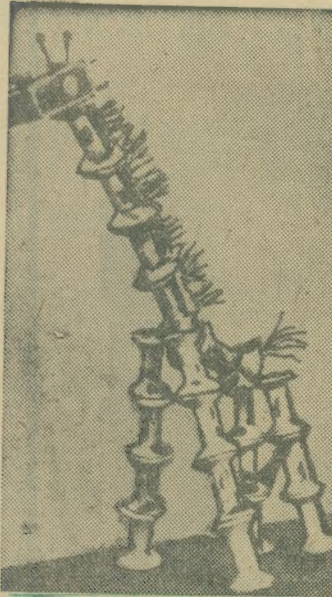
Пошао је напред скидајући са себе одећу.

(КРАЈ)

ЖИРАФА ОД КАЛЕМОВА ЗА КОНАЦ

Није баш лако пронаћи 19 празних калемова за конац, колико је потребно да се начини ова жирафа. Због тога ћете вероватно морати да посетите све баке и тетке и претражите њихове кутије с прибором за шивење.

За предње ноге треба вам по 4 калема, за стражње по три. Повежите задње ноге са једним већим калемом, који треба да представља тело, а онда све вежите са предњим ногама (послужите се јачим концем или канапом). Четири калема представљају врат, који се веже преко трупа за ноге. Уместо главе служи кутија од шибица, у коју су увучене две половине шибице уместо рошчића, а два дугметанца се причврсте уместо очију. Парченце канапа за које се веже кратка лика представља гриву, а мала плетеница од лике — реп. На крају обојте калемове жутосмеђим мрљама и жирафа је спремна за игру или као украс за витрину.

ОТВОРИ ОЧИ

У ИНДИЈАНСКОМ ЛОГОРУ

ПАЖЊА! МАЛО СОКОЛОВО ОКО, ЦРВЕНИ БРАТ КОЈИ СА ДВЕ СКВО ПЛОВИ НИЗ РЕКУ ЗАЖЕЛЕО ЈЕ ДА МУ СЛИКАР ИЗРАДИ ДВЕ ИСТЕ СЛИКЕ. СЛИКАР ЈЕ ИЗВРШИО ПОРУЏБИНУ, АЛИ ЈЕ ПРИ ТОМ ДЕСЕТ ПОЈЕДИНОСТИ НАЦРТАО МАЛО ДРУГАЧИЈЕ. УВЕРЕНИ СМО ДА ИМАТЕ ДОБРО ОКО КАО ЦРВЕНИ БРАТ И ДА ЋЕТЕ ИХ БРЗО НАЋИ.

ОБЛАЧЕЊЕ ЖИВОТИЊА

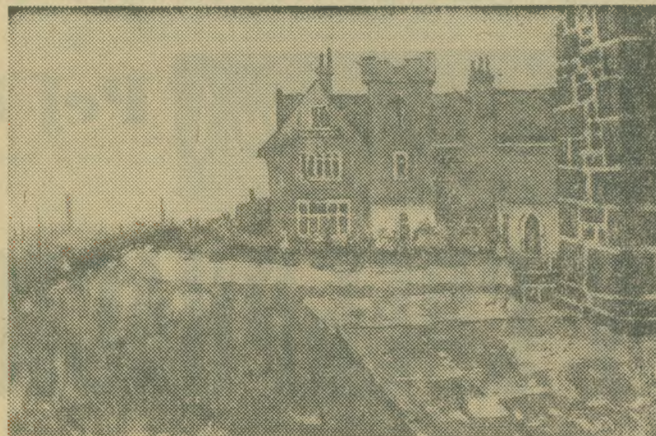
У Америци постоји једна врло чудна организација која захтева да се животиње облаче као и људи. Пси, мачке и друге домаће животиње морале би ићи обучене — сматрају чланови овог удружења. Неки непознати дародавац поклонио је већу своту новца за одржавање организације. Њиме се плаћају разне брошуре које служе за подржавање њихових захтева. Али

и поред све пропаганде, није постигнут неки већи резултат. Међу љубитељима паса неки су се ипак одазвали позиву удружења и своје псе обукли. Тако су се и ове две доге и пудлица изненада нашле у елегантној одећи.

Знојење код човека и жене

Утврђено је да жене почињу да се зноје тек кад температура достигне 33° Ц док се мушкарци зноје већ на температури 28° Ц. Интересантно је да се мушкарци који носе поткошуље мање зноје од жена које су у хаљинама без рукава или мушкараца који иду голи до појаса. Приликом тих опита није узето у обзир такозвано „психичко знојење“ које је везано с емоционалним активностима

„СТАРИ ГРАД“ рад Милорада Новаковића, ученика VIII разреда основне школе, Земун, Трг Бранка Радичевића бр. 7

„ДРВОСЕЧЕ“ рад Ивице Јурић, Осијек, Дивалдова 75

Дечји ЦРТЕЖИ са КОНКУРСА

Ђачки цртежи у овом броју, као и они раније објављени у овој рубрици, награђени су са по 1.500 динара. Награде ће бити достављене поштом.

Рикше у Паризу и Лондону

Рикше нису специјалитет Истока. Пре много година и у Паризу и у Лондону људи су вукли сличне рикше. Прве рикше појавиле су се у Паризу 1671. године и одржале су се скоро педесет година. Звали су их брует. Служиле су као такси и користили су их углавном имућни људи. У Лондону су се бруете појавиле касније али су наишле на оштар отпор кочијаша који су возили чувене лондонске седане. Енглески мисионари који су отишли у Јапан сугерирали су Јапанцима 1870. године да уведу бруете које су Јапанци назвали џинрикиша. Касније се то име скратило на рикша. Тако су бруете освојиле цео Далеки исток. Међутим, данас се и тамо ретко могу видети рикше и то више као атракција за туристе него као стварна потреба.

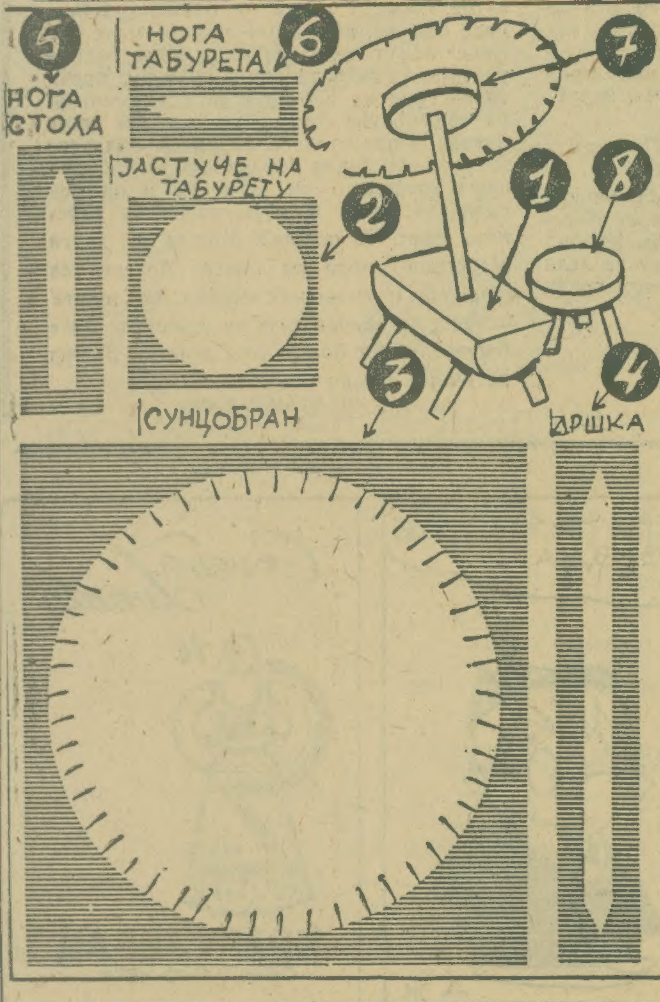
„СТАРА ОГРАДА“ рад Јонела Поповића, ученика VIII разреда основне школе „Жарко Зрењанин“, Банатско Ново Село

КЛОВНОВИ БЛИЗАНЦИ

Од ових шест кловнова само су два потпуно иста. Која два?

НАПРАВИ САМ

СТО-СУНЦОБРАН-ТАБУРЕТ

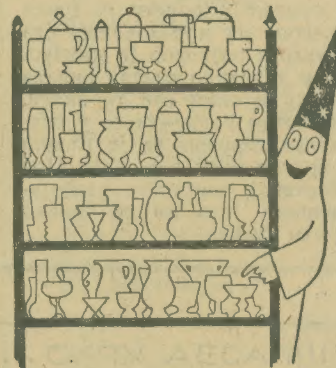
Набавите више запушача од плуте, осам зрна шибице, папир за цртање или чоју жуте боје.

Да бисте начинили сто и сунцобран изрежите од папира за цртање или чоје круг (цртеж број 3) према означеном формату и изрецкајте ивице. Залепите га на запушач у облику котура (цртеж број 7), засеците зрно шибице на оба краја (цртеж број 4) и један забодите у сто (направљен од половине запушача цилиндричног облика) а други у котур сунцобрана.

Засеците четири зрна шибице према цртежу број 5 и — ноге стола су готове.

За табурет најпре од папира за цртање или чоје начините јастуче као на цртежу број 2. Затим га залепите на запушач од плуте који сте пре тога изрезали у облику котура (цртеж број 8). Према цртежу број 6 изрежите ноге табурета и забодите их у њега.

„Јастуче“ и сунцобран обојте жутом бојом, (уколико су начињени од папира). Остали „намештај“ нека остане у природној боји.

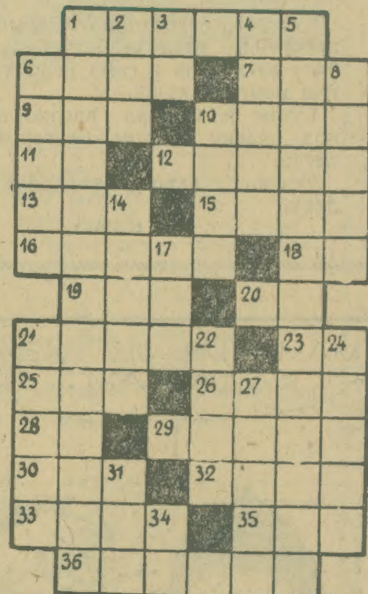

Збирка пехара

Мађионичар Маримур има велику збирку чаша и стаклених пехара. Међу њима само су три примерка иста. Која?

Одговор:

У горњем реду четврта здесна, у другом реду четврта слева и у последњем реду пета здесна.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Водоравно: 1) славни старогрчки филозоф, 6) главни град Јужне Кореје, 7) проналазач телефона, 9) острво у Јадранском мору, 10) наша река и планина, 11) хемијски знак за радијум, 12) позната италијанска оперска певачица (Марија), 13) вулкан на јапанском острву Кјушју, 15) животна намирница, 16) грчко слово, 18) свеза, 19) згодитак у фудбалу, 20) најпотребнији зачин, 21) страна света, 23) два сугласника, 25) име сликара Муртића, 26) место у Срему, 28) упитна речца, 29) место за купање на мору; 30) узвик, 32) глас (турц.), 33) град у Француској, 35) атмосферска падавина, 36) комплекси, целости.

Усправно: 1) трагедија Лазе Костића, 2) повртарска биљка, 3) хемијски знак за алуминијум, 4) рива, 5) снужденост, зловоља, 6) место у Горском котару, 8) једна птица, 10) мрак, 14) сребрнастосиви метал, 17) земљиште, 21) хемијски елемент, 22) планина у Бугарској, 24) маказе, 27) град у Истри, 31) лична заменица, 34) хемијски знак за талијум.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) болеро, 6) Сана, 7) ено, 9) тле, 10) сноп, 11) еп, 12) шкаре, 13) нос, 15) окер, 16) Адлер, 18) да, 19) Мор, 20) не, 21) кавга, 23) бе, 25) оса, 26) Стал (Мадам де), 28) РК, 29) Паули, 30) Пан, 32) брза, 33) Аман, 35) Цар, 36) архаик.

Усправно: 1) „Бал под маскама“, 2) оне, 3) ла, 4) Ренак, 5) Оноре де Балзак, 6) стена, 8) опера, 10) скор, 14) слова, 17) ерг, 21) Корпа, 22) Асаб, 24) Елиар, 27) Турци, 31) нар, 34) нх.

ШЕСТОРИЦА ПРОТИВ ФЛОТЕ

Један од најсмелијих подвига у другом светском рату извршило је шест енглеских официра, који су у септембру 1943. године малим чамцима упали у сингапурску луку и потопили седам великих јапанских бродова.

У ПРОШЛОМ рату Сингапур се налазио око 1600 километара унутар јапанске окупиране територије. Говорило се да до њега не може ни птица да допре. Управо зато вера у успех шесторице храбрих људи била је минимална Јер, Јапанци су добро мотрили на сваки брод, на сваки чамац који је пловио у правцу Сингапура.

План овог смелог подухвата био је врло прост и то је била његова добра страна. Замисао је била следећа: шест морнара укрцаће се на један стари аустралијски рибарски брод, коме је требало око два месеца да се приближи Сингапуру. После тога ће ти смели људи у малим чамцима — по двојица у чамцу — упасти ноћу у луку и потопити јапанске бродове.

Од претпостављених мало је ко веровао да ће рибарски брод уопште успети да се пробије до Сингапура због оштре јапанске контроле а још мање да ће свега шесторица моћи нешто да учине против јапанске флоте која се налазила у луци. Међутим, мајор Лајон који је требало да предводи ту акцију био је сигуран у успех.

После шестонедељног путовања, за време којег су их више пута пресретали јапански борбени чамци, брод је стигао до острва Пандјанг које с налази око пет километара јужно од Сингапура.

Ту су одмах истоварили мале али добро камуфлиране чамце као и осталу опрему која ће им бити потребна. Нешто мало оружја, муниције, хране и, што је било најважније, експлозива за потапање бродова. Све је то било истоварено за неколико минута да их не би јапански авиони или патролни чамци приметили.

Пошто је добио инструкције када да се врати по њих на исто место, рибарски брод се удаљио док су се шест морнара повукла дубље у џунглу. Ту су покушали да спавају, али ројеви прашумских мушица и комараца нису их остављали на миру.

Припрема за акпију

Мајор Лајон, који је и предложио тај смели план, службово је дуго у Сингапуру пре јапанске окупације и познавао луку као свој сопствени џеп. Тај подухват је за њега имао и лични моменат: жену и двоје деце су му заробили Јапанци и пребацили негде на Филипинска острва. Иначе, он је уживао глас врсног поморског официра и захваљујући том добром гласу његови претпостављени су и одобрили цео план.

Други члан посаде био је поручник Доналд Давидсон. Он је био необично храбар и познавао је џунглу као мало ко. У њој се сналазио као код куће; проблем исхране, воде и становања у џунгли за њега није постојао. Пошто је постојала могућност да се група провлачи кроз прашуму после акције, његове услуге би ту биле од неоцењиве вредности.

Боб Пејџ је такође добро познавао џунглу и целу околину јер је био рођен и дуго живео у Аустралији. Он је био вођа пута до Сингапура. Четврти, Тед Карс је био један од најбољих људи-жаба у целој британској флоти. Био је у стању да се приближи броду и да га дигне у ваздух без обзира на све мере предострожности и стражаре.

За најстаријег члана групе Педи Мекдаула тврдило се да познаје тако добро бродске машине да с њима може да „разговара". Тачно је знао какву машину има који брод и где је она најосетљивија односно најпогоднија за стављање експлозива. Шести је био навигатор Хастон. Он је просто био обдарен неким шестим чулом за оријентацију. Његови пријатељи говорили су да га можете бацити из авиона са завезаним очима и да ће он чим падне одмах тачно рећи место где се налази било то на сувом или у мору.

Мајор Лајон упознао их је детаљно са луком описавши сваки њен део и одредио циљ сваке екипе а онда је на крају рекао: „Полазимо чим падне мрак. Свима желим много среће. Удрите их што жешће. Нипошто не заборавите пилуле Л. Не дозволите да вас живе ухвате јер је сто пута боље умрети од отрова него од мука".

Ушли су у три чамца — по двојица у сваком и завеслали по мраку ка луци. Били су удаљени једни од других неколико стотина метара. Мајор Лајон је веровао да ће бродове који се налазе даље од центра луке лакше уништити јер је претпостављао да ће они бити слабије чувани. Међутим, Давидсон је тврдио обратно: једино место где непријатељ не обраћа много пажње на безбедност то је „испред његовог самог носа". Његова претпоставка се показала тачна.

Све групе имале су специјалне штапове на којима се налазио експлозив који се помоћу магнета причвршћивао уз бок брода на дубини од једног метра испод површине тако да се тешко могао открити. Експлозив су стављали на три места на броду с тим што је обавезно морао бити у близини машина. Сат на кутијама са експлозивом био је темпиран за пет часова следећег јутра.

Давидсон и Пејџ имали су најмање среће. Прво замало нису налетели на један јапански патролни чамац. Затим, када су већ ушли у сам док и приближили се уз бок једног брода, десила се друга незгода. Два стражара су јела, а онда почела да бацају празне конзерве у воду. Енглески официри премрли су од страха да нека конзерва не удари у чамац и тако их ода.

Пакао у луци

Иако су и друге екипе имале извесне сметње на крају су ипак сви успели да ставе експлозив на седам бродова и користећи мрак успели да се врате на острво Пандјанг где је требало да сачекају рибарски бродић. Мада су били преморени од напорног веслања, ником није падало на ум да легне. С нестрпљењем су чекали да виде резултат свога подухвата. Тачно у пет часова ујутру одјекнула је страшна експлозија и један велики теретњак почео је да се тресе као у грозници док је вода око њега кључала. Поспана посада почела је да трчи по палуби не знајући о чему се ради. Али, прави пакао одиграо се у самом броду где су машине експлодирале и покуљала врела вода. Официри су тражили непријатеља на мору и у ваздуху, али никог није било на видику. Ко их је погодио? Брод се нагло накренуо на једну страну и почео да тоне. Посада је почела да скаче у воду али у општој гужви и ковитлацу воде мало се ко спасао.

Још овај брод није ни потонуо, а почеле су да одјекују експлозије на другим. Један брод који је био натоварен муницијом експлодирао је за трен ока док су усијани делови муниције летели по целој луци палећи друге бродове и убијајући.

Онда се запалио један велики танкер. Горео је као џиновска буктиња осветљавајући целу луку. Нафта се убрзо расула по целој луци, море је горело. Посада бродова која је скакала са запаљених бродова налазила је грозну смрт у горућем мору.

Јапанска обална стража потпуно је изгубила главу. Није знала од кога да се брани. Противавионска артиљерија ступила је у дејство док су ловачки авиони почели да узлећу и круже изнад луке узалуд тражећи непријатеља.

До шест сати ујутру седам великих јапанских теретних бродова нестало је под водом док су скоро сви остали бродови који су се налазили те ноћи у луци били оштећени, неки мање, неки више. Број убијених није тачно утврђен али се претпоставља да је прелазио неколико стотина.

Свих шест храбрих морнара који су извршили овај изванредан подухват живи и здрави вратили су се у своју базу. Следеће године потпуковник Лајон био је предузео сличну акцију са мање успеха. Цела екипа, изузев Пејџа, изгинула је у борби са Јапанцима. При крају рата и Пејџ је био заробљен и на дан 7. јула 1945. године Јапанци су му одсекли главу. Тако од целе ове храбре групе нико није преживео рат.

Непобедиви рвач

У ДРУГОЈ половини прошлог века живео је Јусуф Исмаил који се од ране младости истицао невероватном снагом. Прича се да је Јусуф, захваљујући својој џиновској снази, једини рвач у свету који никад није изгубио борбу.

Док је био војник Јусуф је једном приликом извукао топ из блата и тако је постао познат у своме одреду. После тога он се и даље истицао и показивао своју снагу па је најзад постао и нека врста званичног представника у рвању. Као рвач обишао је целу Европу и учествовао у свим рвачким турнирима. Лако је побеђивао своје противнике. Године 1898. Јусуф је отишао у Америку где је такође ређао успех за успехом побеђујући све противнике одреда. Тамо је остао осам месеци.

Био је висок преко два метра а тежак око 130 килограма. Никад није тренирао. У ствари сталне борбе биле су његов тренинг. Имао је две слабости: волео је много да једе и волео је новац. Био је тако халапљив да је одједном могао да поједе читаво јагње за оброк. Новац је претварао у злато и чувао га у специјалним појасевима које је увек носио уза се.

Што се тиче његовог понашања у борби он је био доста фер, нарочито у почетку. Међутим, како противници нису ништа могли да учине против његове џиновске снаге, служили су се разним триковима. То би га толико разбеснело да их је просто хватао за врат и бацао ван ринга. Тада не би бирао средства. Па ипак, иако је повредио многе своје противнике ниједан није погинуо, јер је Јусуф ипак контролисао своје поступке. Прича се, да му је жеђ за златом најзад дошла главе. Приликом повратка у Европу брод којим је он пловио насукао се близу афричке обале. Копно је било на видику. Готово нико од путника није настрадао сем Јусуфа. Појасеви пуни злата одвукли су га на дно.

Јесте ли већ чули да...

... амерички физичар Сингер са групом сарадника ради на изучавању пројекта ракете „чистилице" која би у васиону била послата пре ракета насељених људима и на тај начин хватала опасне космичке честице и обезбеђивала слободан пролаз.

... својеврстан светски рекорд постигао је Рејмон Оливије 1955. године у Јоханесбургу, на једном свечаном ручку кад је успео да за 53 секунде исече печено пиле.

... прве панталоне са испегланим чворовима почео је први да носи тек пре једног века познати арбитар моде принц од Велса, и то случајно. Приликом једног од његових многобројних путовања његов собар сложио је и ставио већи број панталона у један кофер. Кад су их извадили, панталоне су имале шав. Принц онда реши да их носи такве какве су не дајући им облик цеви како су се дотле носиле.

...у њујоршким болницама хирурзи однедавно уместо да навлаче рукавице од гуме пре операције перу руке сапуном специјално обрађеним са ултра звуцима.

О Шкотланђанима

На Мек Тавишевој кројачкој радњи која се налази у приземљу једног облакодера стоји следећи натпис: „Хитно! потпуна ликвидација. Распродаја по најнижим ценама!"

— Због чега овако хитна ликвидација? Па твоји послови иду добро... чуди се власников пријатељ.

— Управо су ме обавестили да се на 80. спрату појавила ватра — одговори овај.

*

Један књижар из Абердина у Шкотској ставио је у излог овај натпис:

„Купите код нас књиге пре него што пођете на годишњи одмор. Кад их прочитате поклоните их неком за Нову годину".

*

Један Шкотланђанин жали се пријатељу:

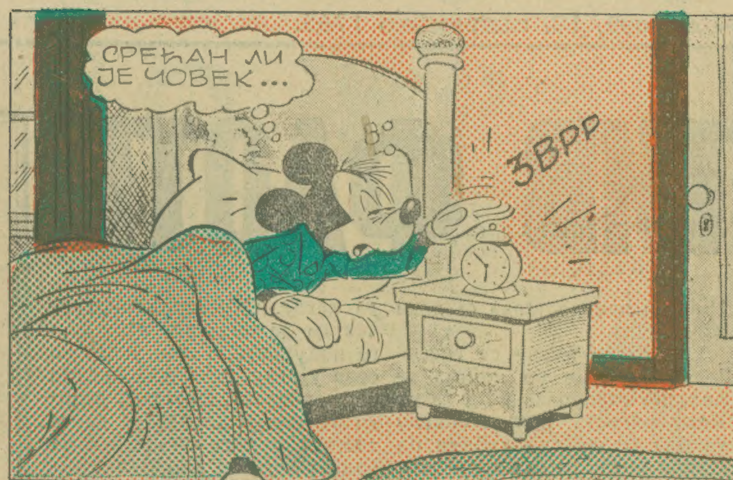
— Што сам ја неки баксуз. Никад не могу да попијем кафу онакву какву волим.

— Због чега?

— Зато што кад сам у гостима ја ставим четири коцке шећера, а кад сам код куће ставим само пола, а у ствари волим кафу са две коцке.

WALT DISNEY

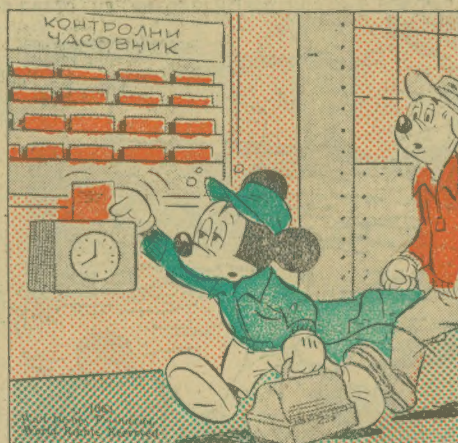
МИКИ

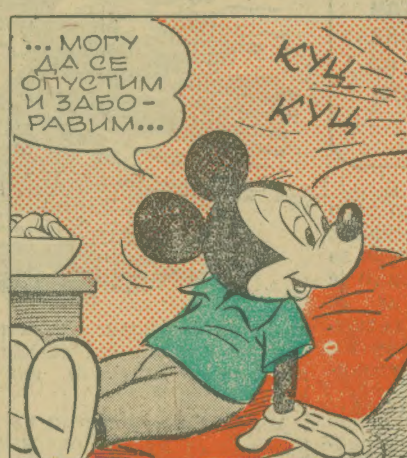

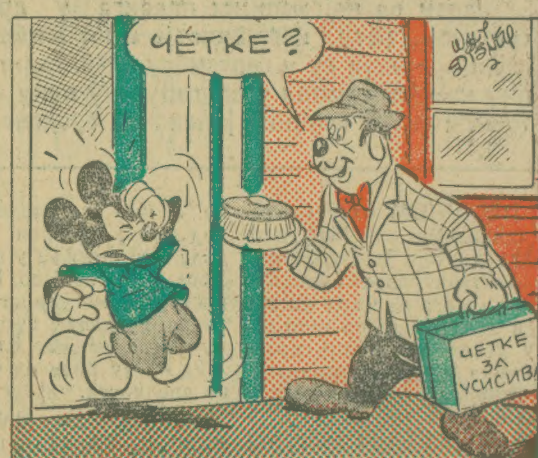

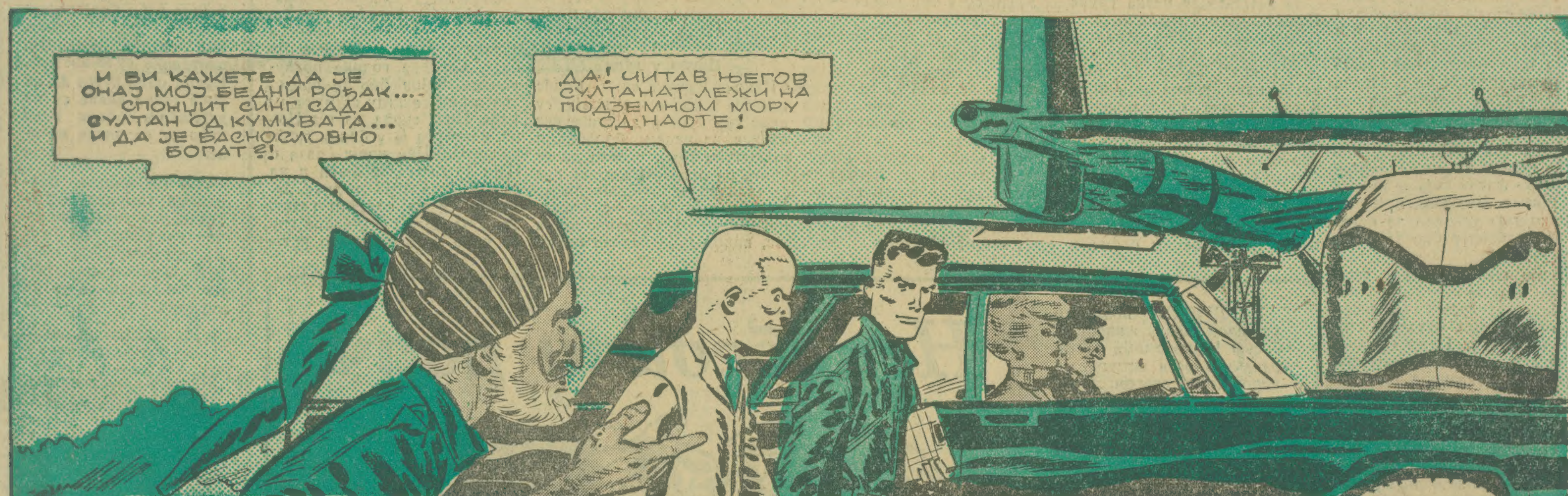

 ЏОНИ ХАЗАРД

ФРЕНК РОБИН

Одговорни уредник Стојиљко Стојиљковић, Београд, Македонска 31 — Издаје и штампа „Политика" штампарско издавачко предузеће Београд, Македонска 31. Жиро рачун број 101-11-1-82. Поштански фах 124. Претплата за нашу земљу: годишња 2.200; полугодишња 1.100, за иностранство: годишња 4.400, полугодишња 2.200 дин. Рукописи се не враћају.